

บทที่ 3

หลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติในการรวบรวมและกลั่นกรองพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

3.1 หลักเกณฑ์การรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน

บทบาทของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์ เที่ยงธรรม กล่าวคือ พยานหลักฐานที่ได้มาจะต้องได้มาด้วยความสมัครใจโดยชอบด้วยกฎหมาย และยึดหลักฟังความทุกฝ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงและใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานทั้งสองฝ่าย พนักงานสอบสวนจะต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายดังกล่าวด้วยความเป็นกลาง อย่างมุ่งหมายแต่ที่จะต้องให้ผู้ต้องหาถูกฟ้องศาลโดยปราศจากพยานหลักฐาน¹

ต้องกลั่นกรองทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย กล่าวคือเมื่อพนักงานสอบสวนได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดีแล้ว พนักงานสอบสวนจำเป็นจะต้องวินิจฉัยข้อกฎหมายเพื่อปรับกับข้อเท็จจริงแห่งคดี ฉะนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องทราบพื้นฐานแห่งความผิดที่กล่าวหาว่าต้องด้วยบทกฎหมายบทใด และกฎหมายนั้นมีหลักเกณฑ์อย่างไรซึ่งจะทราบได้จากตัวบทกฎหมายนั่นเอง

ซึ่งหลักเกณฑ์ของการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐาน ก็เพื่อยืนยันให้ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา หรือเพื่อให้วิธีการนั้นได้พยานหลักฐานโดยชอบ หรือเพื่อให้ได้พยานหลักฐานเพื่อนำไปพิสูจน์ยืนยันว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายหรือบริสุทธิ์² เนื่องจากคดีอาญาจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายมิฉะนั้น

---

¹ สง่า ดวงอัมพร และคณะ, การสืบสวนและสอบสวน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521, หน้า 38.

² คำสัมภาษณ์ "มูรธา วัฒนะชีวะกุล" ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2540.

แล้วศาลจะไม่รับไว้พิจารณา เพราะคดีอาญาเป็นคดีที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาโดยตรงและเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนส่วนรวม หากมีการยอมให้ มีการพิจารณาได้โดยง่ายแล้ว จะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน และจะมีผลเสียหายแก่กระบวนการยุติธรรม โดยอาจจะเอาเรื่องราวที่ไม่มีข้อมูลความจริงมาฟ้องทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเดือดร้อนเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็น กฎหมายจึงได้บัญญัติห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาล โดยมีได้ทำการสอบสวนในความผิดที่กล่าวหาขึ้นก่อน³ และการสอบสวนคดีอาญานอกจากป้องกันการกลั่นแกล้งผู้บริสุทธิ์มิให้ได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น ยังเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาให้ศาลเชื่อได้ว่ากระทำความผิดจริง และสมควรได้รับโทษตามกฎหมายอีกด้วย

อีกประการหนึ่ง การกระทำความผิดบางประเภทผู้กระทำความผิดได้ใช้เครื่องมือและวิธีการอันเป็นพิเศษลับซับซ้อน ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการก่ออาชญากรรม เช่น การเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาดำเนินการประกอบธุรกิจทำให้เกิดอาชญากรรมประเภทใช้สมอง ซึ่งการดำเนินคดีของโจทก์จึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีการค้นคว้าพยานหลักฐานเป็นพิเศษ ถ้าปล่อยให้เอกชนดำเนินการเองแล้วยากที่จะค้นคว้าพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของคนร้ายได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เฉพาะด้านของการสอบสวนคดีอาญาที่เคียงคู่กับความเจริญก้าวหน้าทางหลักการและเทคนิควิธีการต่าง ๆ ซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์และที่สำคัญก็คือผู้ที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย นั่นก็คือเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีจึงจะเหมาะสมกว่าผู้เสียหายจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีนั่นเอง

จุดมุ่งหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทุกจุดมุ่งหมายนับว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน โดยทุกจุดมุ่งหมายก็เพื่อพิสูจน์ว่าความจริงเป็นอย่างไร ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการรวบรวมหลักฐานชั้นสอบสวน

---

³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้ ในที่นี้หมายถึงพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายและผู้ต้องหาด้วย ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นจะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมให้แก่คู่กรณีให้มากที่สุด และดังจะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเอง หรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา⁴ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานได้ดังนี้คือ พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายและผลดี รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหาด้วย และการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดจะต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์โดยไม่มีความเอนเอียงหรือมีความอคติต่อ คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด โดยจะต้องให้พยานให้การด้วยความสมัครใจและมีความเต็มใจที่จะให้การต่อพนักงานสอบสวนตามความเป็นจริงที่ตนได้เห็นและได้ยินมา โดยพนักงานสอบสวนเองก็ต้องเอื้ออำนวยให้ความสะดวกแก่พยานทุกประการ เพื่อจุดประสงค์อันเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั่นเอง ซึ่งถ้าพนักงานสอบสวนทำการสิ่งใดเป็นการให้พยานท้อใจ และไม่มี ความสมัครใจและเต็มใจให้การแล้ว การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็อาจจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร หรือพยานหลักฐานนั้นก็อาจเสียไป เป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบ และรูปคดีก็อาจเสียหายได้

การรวบรวมพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้นมีหลักเกณฑ์อย่างใดนั้น ก็ต้องถือตามหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเป็นเกณฑ์กำหนด โดยหลักแล้วศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพราะต้องการความบริสุทธิ์และพยานต่าง ๆ จะต้องได้มาโดยชอบ หากเป็นพยานบุคคลก็ต้องเต็มใจให้การด้วยความสมัครใจ ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้บัญญัติไว้ว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจนได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญหลอกลวง หรือโดยมิชอบ

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138.

ประการอื่น⁵ ฯลฯ" ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ถือว่าการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเป็นไปอย่างกว้างขวางที่จะรับฟังพยานทุกชนิดที่มีประโยชน์ต่อคดี แต่ถ้าเป็นการได้พยานมาโดยมิชอบดังกล่าวแล้ว ศาลจะปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐาน เหล่านี้ และตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 ก็ได้บัญญัติรับรองหลักการนี้ไว้ในมาตรา 33 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการถูกทรมาน ชูเชิญ หรือใช้กำลังบังคับ หรือเกิดการกระทำใดที่ทำให้ถ้อยคำนั้นเป็นไปโดยมิสมัครใจ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้" ดังนั้นการที่พนักงานสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานโดยไม่ปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมายและมีการกระทำอย่างใดขัดกับหลักการดังกล่าวแล้ว พยานหลักฐานเหล่านั้นถือว่าเป็นพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบ ศาลจะไม่รับฟัง พนักงานสอบสวนไม่ควรรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนซึ่งจะไม่เป็นประโยชน์ต่อคดีแต่อย่างใด

และในกรณีที่มีกฎหมายบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องกระทำ เช่น คำให้การของผู้ต้องหาชั้นสอบสวนซึ่งปกติศาลรับฟัง แต่หากได้มาโดยไม่ชอบศาลไม่รับฟัง ดังในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำของพนักงานสอบสวนที่ได้ตัวผู้ต้องหามาแล้วว่าต้อง" ฯลฯ แจ้งข้อหาให้ทราบและต้องบอกให้ทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหาเหล่านั้นอาจใช้เป็นพยานยืนยันเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้⁶ และ "ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนกระทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือชูเชิญ หรือให้สัญญากับผู้ต้องหาเพื่อจงใจให้เขาให้การอย่าง ใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น"⁷ ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องกระทำทำให้

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135.

ถูกต้องจึงจะสามารถนำคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนมายืนยันเขาในศาลได้ หากพนักงานสอบสวนกระทำไม่ชอบศาลจะไม่รับฟังพยานที่กระทำไว้นั้นก็ย่อมไม่เกิดประโยชน์แก่คดีแต่ประการใด⁸ เช่นกัน

หลักการที่ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญากระทำใด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม อันจะเป็นการบังคับให้เขาให้การออกมาโดยปราศจากความสมัครใจของตนเอง⁹ ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติวิธีการสอบสวนพยานบุคคลไว้ "ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดักเตือน พุดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ"¹⁰ ซึ่งหากพนักงานสอบสวนใช้วิธีการดังกล่าวนี้ ต้องถือว่าพยานที่ได้มานั้นเป็นพยานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายศาลจะไม่รับฟัง เพราะเห็นได้ว่านอกจากจะเป็นพยานที่เกิดขึ้นจากการขัดกับหลักกฎหมายแล้วยังเป็นพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าขาดความน่าเชื่อถือ และไม่อาจพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ จึงไม่ควรรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ แต่อย่างใด

⁸ จิตติ เจริญจำ, พยานในคดีอาญา. หน้า 123-124.

⁹ ถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ให้ออกมาโดยปราศจากความสมัครใจของตนเองจะให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานมิได้ ทั้งนี้เพราะมีลักษณะของ "ความไม่น่าเชื่อถือ" (unreliability) อยู่ในตัวเอง

แต่ถึงแม้ว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวออกมาโดยไม่สมัครใจนั้น อาจจะน่าเชื่อถือได้ถ้าหากมีพยานวัตถุ หรือพยานเอกสาร หรือพยานบุคคลอื่น ๆ มาประกอบก็ตาม ถ้อยคำนั้น ๆ ก็ไม่ควรที่จะให้รับฟังอยู่นั่นเอง ด้วยเหตุผลที่ศาลฎีกาอเมริกันเคยกล่าวไว้ในคดีหนึ่งว่า "กฎหมายวิธีพิจารณาของเราเป็นระบบกล่าวหา ซึ่งรัฐจะต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาโดยหาพยานหลักฐานจากแหล่งอื่น ๆ มิใช่บังคับเอาจากปากคำของจำเลยเอง" ดู Rogers V. Richmond, 365 U.S. 534, 541 (1961).

¹⁰ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม.

ด้วยเหตุนี้ การที่พนักงานสอบสวนจะสอบคำให้การพยานที่ดี หรือสอบคำให้การของผู้ต้องหาที่ดี เมื่อเกิดเหตุขึ้นมีการจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ และมีพยานบุคคลควรมีการสอบปากคำทันที ผู้ต้องหาและพยานอาจให้การตามความเป็นจริง ซึ่งผู้ต้องหาเองก็ยังไม่คิดหาคำแก้ตัวหรือคิดแล้วแต่ไม่รัดกุมพอเนื่องจากมีเวลาแต่งเรื่องราวไม่มากนัก ทำให้มีพิรุณจับผิดได้ง่าย¹¹ และพยานเองก็ยังไม่ได้รับการเลี่ยมสอนจากผู้อื่นให้การบิดเบือนจากความเป็นจริงไปได้ และพนักงานสอบสวนเองจะต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่กล่าวถ้อยคำอันใดอันไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว เพราะถ้ามีลักษณะการกล่าวของพนักงานสอบสวนดังกล่าว แม้พยานหรือผู้ต้องหาจะให้การด้วยความเต็มใจตามคำแนะนำนั้นย่อมจะทำให้พยานที่ได้มานั้นเสียไปโดยศาลจะไม่ยอมรับฟังพยานนั้น ๆ มาประกอบการวินิจฉัยคดีเลย

หลักการที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานเหล่านี้ จะส่งผลอันสำคัญยิ่งในแง่ของการรวบรวมพยานหลักฐาน และยับยั้งมิให้พนักงานสอบสวนกระทำการอันไม่ชอบธรรมต่อผู้ต้องหา และจะส่งผลให้กระบวนการรวบรวมหลักฐานของพยานหลักฐานทุกชนิดของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนมีความถูกต้อง และมีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเท่ากับว่าพนักงานสอบสวนจะไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ จากการกระทำนั้นเลย การสอบสวนที่กระทำไปก็ถือว่าเป็นการเสียเปล่าพยานหลักฐานทุกชิ้นที่ได้มาโดยหลักแล้วจะนำมาใช้ยันแก้จำเลยมิได้เลย เพราะฉะนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานชั้นสอบสวนก็ควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย

สรุปหลักเกณฑ์การรวบรวมพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวางแทบทุกชนิดอยู่แล้ว ในเมื่อพยานนั้นน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ทั้งนี้เพราะศาลได้ถือหลักการรับฟังพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น¹² กล่าวคือ

¹¹ ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 901/2516.

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226.

ต้องเป็นพยานที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง และควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์การรวบรวมพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (best evidence rule) ดังกล่าวด้วย

ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายนี้เป็นการเปิดโอกาสให้รับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะพยานบอกเล่าหรือพยานอื่นใดที่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ได้ แล้วสามารถนำเข้าสู่สืบเพื่อให้ศาลรับฟังได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่สืบหาได้เองหรือที่ผู้กล่าวหาหรือผู้ต้องหายื่นต่อตน ทั้งนี้จะต้องใช้ดุลพินิจให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น¹³ ไม่ว่าจะเป็ประจักษ์พยานหรือพยานบอกเล่าที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น พนักงานสอบสวนควรจะรวบรวมให้หมดสิ้น โดยเฉพาะพยานบอกเล่าที่จะทำให้อคดีมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันมาจนมีการทำผิดหรือหลังทำผิด ย่อมเป็นพยานที่ประสานเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี พนักงานสอบสวนไม่ควรจะละทิ้งพยานบอกเล่าหรือพยานแวดล้อมเหล่านี้ โดยเฉพาะพยานบอกเล่าที่เป็นเหตุให้ค้นพบผู้กระทำความผิดที่แท้จริง มีความสำคัญมากที่พนักงานสอบสวนจะต้องสอบไว้เป็นหลักฐาน เพราะเป็นพยานที่สำคัญ และสามารถติดต่อเชื่อมโยงถึงพยานที่เห็นเหตุการณ์ได้ หากกรณีมีพยานหลักฐานขัดกันพนักงานสอบสวนต้องเลือกพยานหลักฐานที่แท้จริงถูกต้อง เพราะหากพยานที่มาให้การในชั้นศาลกลับคำศาลอาจรับฟังคำพยานในชั้นสอบสวนว่าเป็นความจริงและมีน้ำหนักพอฟังลงโทษจำเลยได้ พนักงานสอบสวนจึงต้องใช้ดุลพินิจด้วยความเป็นธรรมตามสภาพและลักษณะรูปคดีที่ควรสอบสวนพยานคนใดเพียงใด หากจำเป็นต้องสอบสวนพยานฝ่ายผู้ต้องหาเพื่อให้รูปคดีกระจ่างชัดก็ย่อมจะสามารถสอบสวน

---

¹³ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 5 การถามปากคำ) ข้อ 6, หน้า 209.

พยานเช่นว่านั้นได้เมื่อผู้ต้องหาให้การกล่าวอ้าง ผู้ใดเป็นพยานให้สอบสวนปากคำพยานที่ผู้ต้องหาได้กล่าวอ้างนั้นไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์พยานผู้ต้องหาเสียแต่ในชั้นต้น¹⁴ และพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมไว้ในชั้นสอบสวนนี้มีความสำคัญมาก เพราะสามารถนำไปใช้ในชั้นศาลได้ด้วย และศาลจะรับฟังคำพยานที่ให้การในชั้นสอบสวนยิ่งกว่าคำให้การพยานโจทก์ในชั้นศาลได้ เช่น คำให้การพยานโจทก์ซึ่งให้การไว้ในชั้นสอบสวนใกล้เวลาเกิดเหตุไม่ทันได้คิดเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงย่อมมีน้ำหนักรับฟังได้ กฎหมายหาได้จำกัดให้รับฟังเฉพาะคำให้การพยานโจทก์ในชั้นศาลเท่านั้นไม่เมื่อคำให้การพยานโจทก์ในชั้นสอบสวนมิได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่นศาลย่อมรับฟังมาประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ว่าจำเลยกระทำผิดได้¹⁵

3.1.1 วัตถุประสงค์ของการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน

การกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำเนินคดีอาญา เพราะจะมีผลกระทบต่อการสร้างหรือทำลายกระบวนการยุติธรรม สุดแต่ว่าการกลั่นกรองได้ดำเนินไปโดยถูกต้องสมบูรณ์และชอบธรรมเพียงใด ถ้าการกลั่นกรองของเจ้าพนักงานของรัฐกระทำโดยไม่มีประสิทธิภาพขาดหลักการและเหตุผลแล้ว ผลการพิจารณาคดีของศาลก็จะดำเนินการให้เกิดความเที่ยงธรรมได้ยาก ซึ่งการพิจารณาคดีของศาลส่วนใหญ่ต้องอาศัยพยานหลักฐานจากการสอบสวนที่ได้รวบรวมไว้เป็นสำคัญ ถ้าการรวบรวมพยานหลักฐานไว้ไม่ดีพอ ศาลอาจยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย และพิจารณาพิพากษายกฟ้องของโจทก์ปล่อยตัวจำเลยพ้นข้อหาไป ทั้งที่ความจริงจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองก็จะมีน้อย ปัจจุบันประชาชนทั้งปวงต่างก็ต้องการผลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความเที่ยงธรรม เสมอภาค และบริสุทธิ์ยุติธรรมด้วยกันทั้งสิ้น

¹⁴ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 8.2 แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2538 ข้อ 3.

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 503/2536.

เพราะฉะนั้นการรวบรวมกลั่นกรองในชั้นสอบสวนนั้นจึงเพื่อวัตถุประสงค์
2 อย่าง¹⁶

1. ต้องกลั่นกรองซึ่งนำนักพยานหลักฐานว่ามีเหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) หรือไม่ ถ้าจากการสอบสวนแล้วจากพยานหลักฐานปรากฏว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้แล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่อไป แต่การที่จะบอกว่า Probable cause นั้นมีความหมายเพียงใด ซึ่งก็อาจสรุปได้ว่าประกอบด้วยสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และองค์ประกอบของหลักฐานจำนวนรวบยอดซึ่งมีผลต่อข้อสงสัยอย่างมากว่า得有อาชญากรรม เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้ว เหตุที่เป็นไปได้นี้ไม่สามารถขึ้นอยู่กับความสังหรณ์ใจหรือความบังดาลใจ เท่านั้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ต้องพุดถึงความจริงและพยานหลักฐานอย่างชัดเจน ต้องรู้ขั้นตอน ก่อนและหลังการจับกุม ซึ่งจะได้เพียงพอกับกับ "ข้อสงสัยที่แน่นอน"¹⁷

ซึ่งจะเห็นได้ว่าระดับความเชื่อน่าจะเป็นไปได้ Probable cause นั้นมีระดับ ความเชื่อที่สูงกว่าคือเชื่อได้แน่นอนมั่นคงพอสมควร มิใช่ลักษณะน่าจะเป็นไปได้อย่าง Reasonable¹⁸

¹⁶ คำสัมภาษณ์ "มูรธา วัฒนะชีวะกุล" เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2540.

¹⁷ Lawrence C. Waddington, Criminal evidence.. (Glencee Publishing Co., Inc. London. 1978), p. 32.

¹⁸ Hazel B. Kerper, Introduction to the Criminal. Justice system, West Publishing Co. 1972, p. 207.

แต่ถ้าจากการสอบสวนปรากฏว่าไม่มีเหตุผลอันควรเชื่อได้แล้ว พนักงานสอบสวนก็งดการสอบสวนได้โดยไม่ต้องมีการสอบสวนต่อไป โดยเมื่อจากการสอบสวนคดีมีเหตุอันควรเชื่อแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่อไปนั้นต้องเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานของฝ่ายใดก็ตาม กล่าวคือเป็นพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายนั่นเอง และจะต้องเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยความชอบธรรมตามหลักกฎหมายและต้องกลั่นกรองให้ได้พยานหลักฐานที่มีคุณค่าในการรับฟัง (Best evidence rule) ด้วย และเมื่อทำการรวบรวมกลั่นกรองคดีจนได้น้ำหนักมีมูล (Prima facies case) ก็จะส่งให้อัยการต่อไป

ส่วนคำว่าคดีมีมูล (Prima facies case) มีความหมายเพียงใด จะเห็นได้ว่าคดีมีมูลซึ่งหมายถึงเหตุที่จะรับฟ้องนั้นเป็นระดับความเชื่อหรือระดับการพิสูจน์คดีมีมูล ดังนั้นจึงควรประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

1. ตามพยานหลักฐานประกอบด้วยข้อกฎหมายแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่าได้กระทำความผิดกฎหมาย และ
2. พยานหลักฐานดังกล่าวมีเพียงพอสำหรับพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นในศาลเพื่อให้ศาลลงโทษตามฟ้อง¹⁹

และตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อพนักงานสอบสวนทำการรวบรวมพยานหลักฐานได้ในระดับ Prima facies case แล้ว ก็จะส่งให้พนักงานอัยการมีความเห็นส่งฟ้องศาลต่อไป

---

¹⁹ รจิต แสงสุก. “มาตรการกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. หน้า 66.

2. การกลั่นกรองต้องกระทำโดยชอบธรรม (Due Process of Law) กล่าวคือต้องกระทำภายในกรอบของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ²⁰ ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และพนักงานสอบสวนพึงยึดมั่นในหลักแห่งความเป็นธรรมตามกฎหมาย การสอบสวนรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานนั้นต้องกระทำภายในกรอบของกฎหมาย

การสอบสวนผู้เสียหายหรือพยาน หรือผู้ต้องหา จะต้องไม่เกิดการจูงใจให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น²¹ ซึ่งการสอบสวนโดยมิชอบของพนักงานสอบสวนก็มีผลทำให้ขาดความเชื่อถือไว้วางใจจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ส่วนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานต่าง ๆ ย่อมมีตำหนิและถูกโต้แย้ง ศาลอาจไม่รับฟังก่อให้เกิดความสงสัยในชั้นพิจารณาของศาลโดยศาลอาจยกฟ้องได้ง่าย

ซึ่งวิธีปฏิบัติในทางการสอบสวนกลั่นกรองนั้นควรกระทำด้วยความมีมนุษยธรรมและมโนธรรม ย่อมจะเป็นเครื่องช่วยให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายของการกลั่นกรองในคดีอาญาบางเรื่อง แม้จะต้องเหนื่อยยากในการค้นหาความจริงและพยานหลักฐานเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามกฎหมายอย่างแท้จริง การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงละเลยโดยมุ่งหวังเพียงจะให้การสอบสวนเสร็จผ่านพ้นความรับผิดชอบของตนไปอย่างง่าย ๆ นั้น มิใช่วิสัยของพนักงานสอบสวนที่ดี

---

²⁰ ดูระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 1 การสอบสวน) ข้อ 1-18, หน้า 158-162.

²¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226.

3.1.2 การกลั่นกรองชั้นสอบสวนมีความสำคัญเพียงใดต่อการพิจารณาคดี ของศาล

เราจะเห็นว่าการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้นเป็นการตรวจสอบมูลคดีในขั้นก่อนการพิจารณาในชั้นศาลขั้นตอนหนึ่ง การกลั่นกรองมูลคดีในชั้นสอบสวนนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ที่จะช่วยกันกลั่นกรองมูลคดีอาญาในชั้นสอบสวนให้มีเหตุผลน่าเชื่อถือว่าผู้บริสุทธิ์จะไม่ถูกฟ้องดำเนินคดี ขณะเดียวกันผู้ที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือว่ากระทำผิดจะถูกฟ้องเพื่อให้ศาลพิพากษาลงโทษ การกลั่นกรองอย่างมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลไปยังการดำเนินคดีในศาลให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีพยานหลักฐานพอเพียงที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย และหากมีเหตุผลควรเชื่อว่าจำเลยมิได้กระทำผิดก็จะได้ยุติการสอบสวนและปล่อยตัวผู้ต้องหาให้พ้นข้อหาไปในทันที

การที่กฎหมายบัญญัติว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง²² ก็เพราะว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ก็ได้ผ่านการกลั่นกรองแล้วถึง 2 ขั้นตอนคือพนักงานสอบสวนผู้ทำการสอบสวนก่อน และพนักงานอัยการเป็นผู้นำหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนมาทำการพิจารณา มีความเห็นในการล้างฟ้องหรือไม่ฟ้อง หรืออีกนัยหนึ่งการที่กฎหมายห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีโดยไม่ผ่านการสอบสวนไม่ได้²³ กับการที่พนักงานอัยการฟ้องคดีแล้วศาลไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนทำให้ความสำคัญของการสอบสวนกลั่นกรองมูลคดีชั้นสอบสวนมีความเด่นชัดเข้ามาแทนการไต่สวนมูลฟ้อง²⁴

ดังนั้น การสอบสวนมูลคดีขั้นต้นก่อนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาลหรือการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำเนินคดี ทั้งนี้เพราะเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย ในการที่จะไม่ถูกกล่าวหาฟ้องร้องโดยไม่มีพยาน

²² ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2).

²³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

²⁴ จิตติ ดิงศภัทย์. “ผู้ใดควรสอบสวนคดีอาญา” บทบัญญัติ เล่มที่ 39 หน้า

หลักฐานใด ๆ ว่าได้กระทำความผิด และเพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ องค์การในการสอบสวนจะต้องเอื้ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนอย่างเป็นที่สุด เพราะการสอบสวนเป็นกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น ส่วนการสั่งคดีการฟ้องคดีเป็นของพนักงานอัยการ ตลอดจนถึงการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินของศาล ต่างก็อาศัยเนื้อหาสาระสำคัญตามทางการสอบสวนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าหากการสอบสวนถูกกระทำขึ้นโดยไม่ถูกต้องชอบธรรมหรือไม่เป็นธรรมด้วยประการใด ๆ เสียแล้ว ผลการวินิจฉัยของพนักงานอัยการและศาลก็ยากนักที่จะออกมาอย่างถูกต้อง ชอบธรรม เพราะเหตุในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะต้องยึดถือข้อเท็จจริงตามสำนวนการสอบสวนในการสั่งคดี และเมื่อคดีขึ้นสู่ชั้นพิจารณา ศาลจะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริงผิดพลาด ทำให้ตัดสินลงโทษผู้บริสุทธิ์ได้

จากการที่การสอบสวนกลั่นกรองมูลคดีเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินคดีนี้เอง หากการรวบรวมและกลั่นกรองพยานหลักฐานกระทำไปโดยถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายตามหลักของ (Due Process of Law) กระทำไปโดยถูกต้องทั้งข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายหรือได้กระทำไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะทำให้พนักงานอัยการสั่งคดีได้อย่างถูกต้องและเกิดความเป็นธรรมได้มากที่สุด และศาลเองก็สามารถชี้ขาดตัดสินคดีได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมเช่นเดียวกัน ก่อให้กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบมีความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชนในสังคมได้ดีที่สุด

3.2 วิธีปฏิบัติในการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน

การรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง เพราะว่าในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนั้นกฎหมายกำหนดให้ต้องมีการสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อน²⁵ พนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลได้ ส่วนคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องเองนั้น

²⁵ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

กฎหมายได้กำหนดให้มีการไต่สวนมูลฟ้องทุกคดี การไต่สวนมูลฟ้องของศาลในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้นเท่ากับว่าเป็นการกลั่นกรองมูลคดีชั้นหนึ่งก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาล หรือเสมือนกับว่าเป็นการกลั่นกรองมูลคดีของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั่นเอง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการกลั่นกรองมูลคดีก่อนการพิจารณาในชั้นศาลนั้นมีด้วยกัน 2 ระบบคือ

1. โดยศาล ก็มีความหมายถึงการไต่สวนมูลฟ้องของศาลก่อนเข้าสู่ระบบการพิจารณาในชั้นศาลในคดีราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง²⁶
2. โดยทางฝ่ายบริหารหรือปกครอง ก็คือการกลั่นกรองมูลคดีโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการนั่นเอง ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องศาลจะทำการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ โดยปกติศาลจะไม่ทำการไต่สวนมูลฟ้อง²⁷

ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าการกลั่นกรองทั้ง 2 ระบบดังกล่าวนี้ต่างก็มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เดียวกันคือต้องการให้ผู้บริสุทธิ์ได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการกลั่นกรอง ในที่นี้ขอกล่าวเฉพาะการกลั่นกรองคดีโดยทางฝ่ายบริหาร หรือปกครอง หรือการกลั่นกรองคดีชั้นสอบสวนนั่นเอง และซึ่งเมื่อปรากฏผลจากการสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานแล้วว่าไม่มีพยานหลักฐานใดยืนยันได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด หรือปรากฏว่าไม่มีมูลคดีที่จะให้ศาลรับฟ้องได้ (prima facies case) แล้ว ก็จะได้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นข้อหาไป แต่ถ้าผลจากการกลั่นกรองของพนักงานสอบสวนเห็นว่าคดีมีเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) และพนักงานอัยการเห็นว่าคดีมีมูลถึงขั้นที่จะให้ศาลรับฟ้องไว้พิจารณาได้ (Prima facies case) แล้วก็จะได้ฟ้องร้องผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลต่อไป อันก่อให้เกิดความเชื่อถือต่อระบบการกลั่นกรองคดีในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลได้มากขึ้น ซึ่งวิธีการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้นจึงมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ

²⁶ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (1).

²⁷ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2).

3.2.1 ระบบค้นหาความจริง (Truth Finding Model)

ความสำคัญของการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้อยู่ที่ว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ ดังนั้นทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในขั้นนี้คือพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงหรือกลั่นกรองมูลคดีเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงแต่เพียงในชั้นพิจารณา เพราะถ้าในชั้นก่อนการพิจารณานี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้วในชั้นพิจารณาก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มากนัก ผลที่ติดตามมาคือศาลซึ่งเป็นองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีจะต้องทำงานหนักขึ้น อาจมีคดีค้างค้ำในศาลมากขึ้น สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาจะถูกกระทบกระเทือนมาก ผู้กระทำผิดที่แท้จริงอาจหลุดรอดจากการลงโทษตามกฎหมาย และผลสุดท้ายคือความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายอาญา โดยเหตุนี้การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลจึงจำต้องค้นหาความจริงให้ละเอียดที่สุด²⁸

สำหรับขั้นตอนที่เป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้คือ ขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้องซึ่งเป็นขั้นตอนในการแสวงหาข้อเท็จจริง กฎหมายก็ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการทำหน้าที่ในการค้นหาความจริง แต่อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนนั้นการสอบสวนจะเน้นหนักไปทางค้นหาความผิดมากกว่าเพื่อค้นหาความจริง ดังนั้นจึงต้องแก้ไขโดยใช้วิธีการสอบสวนที่จะเป็นการค้นหาความจริงเสนอให้ศาลเป็นผู้พิจารณาทั้งหมด โดยจะเสนอข้อเท็จจริงทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ต้องหาต่อศาล ซึ่งเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามหลักนิติบัญญัติของรัฐ (Due Process of Laws) และทำโดยชอบด้วยกระบวนการ²⁹ ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจค้นเพื่อพิสูจน์ หรือค้นหาความผิด รวมทั้งการค้นหาพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ เท่ากับเป็นการ

²⁸ กฤษฎณา อนุชน, "การไต่สวนมูลฟ้องคดีราษฎร์เป็นโจทก์" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534, หน้า 17.

²⁹ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2538, หน้า 3.

รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ของทุกฝ่ายก่อนเข้าสู่กระบวนการสุดท้ายคือการประเมินค่าพยาน (Evaluation) ว่ามีความน่าเชื่อถือ เพียงใด (Credibility) เพื่อให้ได้ความจริงเป็นอันยุติก่อนที่จะนำไปปรับกับบทบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมาย โดยความจริงที่ได้มานั้นเป็นข้อมูลที่จะวินิจฉัยความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาต่อไป³⁰ การค้นหาความจริงในทางอาญาเป็นการค้นหาความจริงของเจ้าพนักงานของรัฐที่จะดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง ทั้งผลดีและผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาและเป็นเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ

สำหรับประเทศไทยนั้นการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้องได้กำหนดองค์กรและกำหนดความรับผิดชอบในการสอบสวนเป็นของพนักงานสอบสวน ความรับผิดชอบฟ้องร้องเป็นของพนักงานอัยการ การแยกความรับผิดชอบนี้เป็นการแยกความรับผิดชอบค่อนข้างเด็ดขาด ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ทำการค้นหาความจริงในการสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการก็จะมีความเห็นหรือสิ่งคดีที่ไม่ได้มาจากความจริงเป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาอาจไม่ได้รับความเป็นธรรม แต่ในทางกลับกันพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและค้นหาความจริงเมื่อได้ความจริงเป็นอันยุติแล้ว พนักงานสอบสวนมีความเห็นทางคดีสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และเช่นเดียวกับพนักงานอัยการเมื่อการสอบสวนแต่แรกมีการสอบสวนค้นหาความจริงอาจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา เช่นเดียวกันทำให้คดียุติ ไม่ต้องเสียเวลาในการพิจารณาคดีในชั้นศาล และไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อระบบในกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือเที่ยงธรรมของทุกฝ่าย

---

³⁰ ชนนานนท์ วงศ์วีระชัย "การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527. หน้า 30-31.

เราจะเห็นได้ว่าการสอบสวนกลิ่นกรองมูลคตินั้นไม่ว่ารัฐนั้น ๆ จะกระทำโดย ตำรวจ อัยการ หรือผู้พิพากษาสอบสวน รัฐต่าง ๆ ก็ใช้ระบบค้นหาความจริงหรือระบบไต่สวน ด้วยกันทั้งนั้นผิดกันแต่รายละเอียด เช่น ประเทศที่มีความคิดเห็นหนักไปทางระบบกล่าวหา ผู้สอบสวนจะสอบสวนในแต่ที่ว่า มีพยานหลักฐานพอแสดงว่าผู้ต้องหา มีความผิดหรือไม่ เช่น ในประเทศอังกฤษการสอบสวนจะกระทำในแง่ใจก็คือสอบสวนเพียงว่าพอฟ้องคดีหรือไม่ แต่ในประเทศที่มีความคิดเห็นหนักไปทางระบบไต่สวน ผู้สอบสวนนอกจากสอบสวนในแง่ที่จะมีพยานหลักฐานพอแสดงว่าผู้ต้องหา มีความผิดแล้ว ยังสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่แสดงว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด เช่น มีเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้หรือเหตุยกเว้นโทษด้วย เช่น ในประเทศเยอรมัน³¹

เพราะฉะนั้น การค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้น บางครั้ง พนักงานสอบสวนต้องอาศัยเทคนิควิทยาการในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยอาจเป็นการ ตรวจสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด หรือการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ช่วยโดยการพิสูจน์หลักฐาน หรือวิธีการทางนิติเวช เป็นต้น

3.2.1.1 การตรวจสถานที่เกิดเหตุ

การตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นการค้นหาความจริง เพื่อหาร่องรอยและพยานหลักฐานทางคดี โดยอาจเป็นวัตถุพยานชนิดหนึ่งที่สามารถใช้สำหรับพิสูจน์ข้อเท็จจริงในทางคดีได้ จึงจำเป็นต้องทำบันทึกไว้โดยละเอียดและครบถ้วน ได้แก่ รอยลายพิมพ์นิ้วมือ รอยเท้า หรือรอยรองเท้า รอยงัด เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำผิด สิ่งของแปลกปลอมที่คนร้ายทำตกไว้ในที่เกิดเหตุ หรือบริเวณใกล้เคียง หยดเลือด เส้นผม เส้นขน รอยกระสุนปืน ปลอกกระสุนปืน ร่องรอยและสิ่งของต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นักพนักงานสอบสวนต้องตรวจหาและเก็บยึดไว้เป็นพยานหลักฐาน และสิ่งของบางอย่างก็จะต้องให้ผู้ชำนาญการพิเศษดำเนินการตามกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการ ซึ่งบรรดาร่องรอยและพยานหลักฐานเหล่านี้พนักงานสอบสวนอาจนำไปใช้ยืนยันหรือพิสูจน์ความผิดและยืนยันหรือพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดได้

³¹ กฤษณา อนุชน, "การไต่สวนมูลฟ้องคดีราษฎรเป็นโจทก์" หน้า 13.

และจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุซึ่งได้พบร่องรอยพยานหลักฐานต่าง ๆ ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดี เพื่อใช้ประโยชน์ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล ในการช่วยค้นหาความจริงของคดี โดยสามารถนำมาพิจารณาประกอบหรือเปรียบเทียบกับถ้อยคำของพยานบุคคล ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้กล่าวหา พยาน หรือผู้ต้องหา ก็ตามว่ามีความสอดคล้องถูกต้องตรงกันหรือไม่³² ซึ่งในบางครั้งอาจเกิดจากความลับสนของผู้ให้ถ้อยคำหรือเป็นการพยายามปกปิดความจริงของคนที่มีส่วนร่วมในการกระทำผิด ก็เป็นได้

เพราะฉะนั้นการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการค้นหาความจริงของพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งความถูกต้องต่อการกลับกรองพยานหลักฐานในคดี

นอกจากนี้ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 2 สืบสวน (บทที่ 2 การสืบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุ) ข้อ 4 วรรคแรก ไว้ดังนี้

"คดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามีย่องรอยหรือหลักฐานที่ต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาการในการตรวจพิสูจน์ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งกองพิสูจน์หลักฐานหรือกองกำกับการวิทยาเขต หรือกองสรรพาวุธแล้วแต่กรณี ไปร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุและถ่ายภาพ"

ภาพถ่ายสถานที่เกิดเหตุ ภาพถ่ายประกอบคำรับสารภาพก็นับว่ามีความสำคัญในการช่วยค้นหาความจริงได้ เพราะทำให้ศาลสามารถพิจารณาถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง โดยเฉพาะการถ่ายภาพประกอบคำรับสารภาพช่วยในการวินิจฉัยคดีของศาลได้มาก ศาลเคยวินิจฉัยในคดีที่จำเลยกลับคำให้การชั้นสอบสวนเป็นให้การปฏิเสธในชั้นพิจารณา โดยอ้างว่าที่ให้การรับสารภาพเพราะถูกตำรวจข่ม ส่วนภาพถ่ายแสดงการนำขึ้น

---

³² วัฒนา กฤตยะโชติ, เอกสารประกอบการสอนวิชาการสอบสวน, นครปฐม : โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2538. หน้า 73.

ที่เกิดเหตุเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้บังคับขู่เชิญให้แสดงท่าทางว่าตามภาพถ่ายที่จำเลยชี้สถานที่เกิดเหตุ นั้น ไม่ปรากฏว่าจำเลยแสดงท่าทางว่าตามภาพถ่ายที่จำเลยชี้สถานที่เกิดเหตุ นั้น จำเลยแสดงความวิตกกังวลหรือมีสีหน้าแห่งความเกรงกลัวแต่อย่างใด ตรงกันข้ามไม่น่าเชื่อว่าเจ้าพนักงานตำรวจจะกล้าใช้กำลังบังคับหรือข่มขู่ใจให้จำเลยแสดงท่าทางต่าง ๆ จึงฟังได้ว่าจำเลยให้การรับสารภาพและนำชี้สถานที่เกิดเหตุโดยสมัครใจ³³

3.2.1.2 การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์

นับว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกัน พนักงานสอบสวนจึงต้องให้ความสำคัญกับพยานวัตถุให้มาก หากของกลางเป็นปืน กระสุนปืน ก็จะต้องตรวจพิสูจน์ทางวิชาการให้ได้ว่ากระสุนปืนที่ได้จากตัวผู้ตายยิงจากปืนกระบอกของกลางหรือไม่ ลายมือที่พบที่เป็นของกลางเป็นของผู้ต้องหาหรือไม่ ในคดีข่มขืนของกลางอาจเป็น ขน เส้นผม หรือน้ำอสุจิ ซึ่งตามหลักทางวิทยาศาสตร์ก็สามารถตรวจพิสูจน์ยืนยันได้ และจากผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานจากพยานวัตถุของกลางนั้น จะเห็นได้ว่าหากผลการตรวจพิสูจน์ของกลางยืนยันอย่างไรแล้วก็ยากที่ฝ่ายใดจะหักล้างได้โดยง่าย³⁴ เพราะเป็นพยานที่ไม่อาจจะมากับคำขึ้นศาลเหมือนอย่างพยานบุคคลโดย บางครั้งพยานวัตถุของกลางที่พนักงานสอบสวนตรวจยึดได้จากที่เกิดเหตุหรือจากตัวผู้ต้องหาและนำไปตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อยืนยันความผิดของผู้ต้องหานั้น อาจมีความเชื่อถือได้มากกว่าพยานบุคคลซึ่งเป็นประจักษ์พยานเสียอีก เพราะประจักษ์พยานซึ่งเป็นพยานบุคคลมีการพูดเท็จหรือกลับคำในชั้นศาลได้ทุกเมื่อ ซึ่งทำให้เสียหายต่อคดีได้มากซึ่งพยานวัตถุหรือพยานเอกสารของกลางดังกล่าวนั้นอาจเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (best evidence) ในคดีได้ เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนจึงควรคำนึงถึงหลักการค้นหาความจริงใน

³³ คำพิพากษาฎีกาที่ 4550/2528.

³⁴ สุนัย มโนมัยอุดม. "สำนวนการสอบสวนในทัศนะของศาล", นครปฐม : โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2531, หน้า 200.

คดีให้มากที่สุด ถึงแม้ในคดีจะมีประจักษ์พยานก็ตาม พนักงานสอบสวนก็ต้องส่งของกลางไปทำการตรวจพิสูจน์ เช่น นำปิ่นของกลางที่ตรวจยึดได้จากที่เกิดเหตุหรือจากตัวผู้ต้องหาไปตรวจลายมือที่ปิ่นของกลาง หรือตรวจเปรียบเทียบกับลูกกระสุนปืนที่ตรวจยึดได้จากที่เกิดเหตุจากร่างกายของผู้ตาย ผู้บาดเจ็บ ว่าเป็นกระสุนปืนที่ยิงมาจากปืนกระบอกของกลางหรือไม่ โดยคิดว่าประจักษ์พยานนั้นอาจให้การบิดเบือนข้อเท็จจริงบางอย่าง หรือกลับคำให้การก็จะมีผลกระทบต่อคดีได้โดยตรง³⁵

และผลการตรวจชันสูตรพลิกศพของแพทย์ทางนิติเวช ความเห็นของแพทย์เกี่ยวกับสาเหตุของการตาย หรือเกี่ยวกับบาดแผล ก็นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะหากความเห็นของแพทย์ดังกล่าวไม่ตรงกับประจักษ์พยาน หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ก็อาจทำให้การกลั่นกรองพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีข้อพิรุธได้ เช่น พยานให้การว่าเห็นจำเลยใช้มีดฆ่าฟันผู้ตาย แต่ตามรายงานการชันสูตรพลิกศพกลับบอกว่าผู้ตายถูกของแข็งตีที่ศีรษะ ซึ่งข้อพิรุธดังกล่าวนั้นศาลอาจนำมาวินิจฉัยเป็นเหตุให้ยกฟ้องจำเลยได้ เพราะพยานหลักฐานต่าง ๆ มีความเคลือบแคลงกันอยู่

การใช้วิทยาการตำรวจช่วยในการสอบสวน เพื่อช่วยให้การกลั่นกรองพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัดกุม และมีความสมบูรณ์ในด้านของพยานหลักฐานที่ใช้มัดตัวผู้ต้องหาในคดีต่าง ๆ พนักงานสอบสวนควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของงานวิทยาการตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นงานเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์หลักฐาน การตรวจสถานที่เกิดเหตุ งานทางด้านนิติเวช ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้มานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานเป็นอย่างมาก เพราะเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าอยู่ในตัวของมันเอง

---

³⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 201.

3.2.2 ระบบหลักเหตุผล (Rational Model)

ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันโดยการยึดถึงเหตุผล เป็นหลักความคิด และปฏิบัติ ซึ่งเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ และเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว พนักงานสอบสวนต้องคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานดังกล่าวด้วยว่าน่าจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงได้ โดยนำพยานหลักฐานที่ทำการรวบรวมมาได้นั้นมาวิเคราะห์ถึงผลแห่งรูปคดีว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นมีความเชื่อมโยง สอดคล้องต้องกันมากน้อยเพียงใด

ซึ่งถ้าพนักงานสอบสวนมิได้คำนึงถึงหลักดังกล่าวแล้วอาจทำให้เสียหายต่อคดีได้ เพราะถ้าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มานั้นไม่มีความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันแล้ว ก็อาจแสดงได้ว่าพยานหลักฐานที่ได้ทำการรวบรวมมานั้นอาจเป็นพยานหลักฐานที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อคดีเลย และเมื่อถึงขั้นพิจารณาของศาล ศาลก็อาจมีคำพิพากษายกฟ้องได้

เพราะฉะนั้นหลักสำคัญยิ่งเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นจะต้องมีวิจรรย์ญาณและมีความละเอียดรอบคอบ โดยการคำนึงถึงหลักเหตุและผลของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้น ๆ ด้วย เพื่อช่วยในการค้นหาความจริงของคดีให้มีความถูกต้องที่สุด และเป็นประโยชน์ต่อการกลับกรองพยานหลักฐาน และคำให้การของพยานบุคคลนั้น ซึ่งอาจให้การไม่อยู่กับร่องกับรอย หรืออาจให้การเพื่อปกปิดความจริงในคดีบางอย่าง เพื่อช่วยเหลือ หรืออาจเป็นการปรักปรำผู้ต้องหาที่เป็นได้ ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องพิเคราะห์ถึงความ เป็นเหตุเป็นผลของพยานที่ได้รวบรวมมาว่ามีความถูกต้องหรือสอดคล้องกันหรือไม่ โดยเฉพาะถ้ามีพยานบุคคลบางปากที่ให้การเลอะเลือนหรือไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีในการ ค้นหาความจริงของพนักงานสอบสวนแต่อย่างใดเลย พยานดังนั้นก็บางครั้งก็ไม่สมควรนำเข้ามา ในคดี หลักสำคัญคือพนักงานสอบสวนต้องมีวิจรรย์ญาณดี หมายถึง พนักงานสอบสวนต้อง กระทำการกลับกรองพยานหลักฐานในคดีด้วยความละเอียดรอบคอบ โดยการไตร่ตรองอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม และพิเคราะห์ถึงเหตุผลประกอบด้วย แม้ว่าพยานทุกปากจะให้การ สอดคล้องต้องกันก็จริงก็ต้องพิจารณาดูว่าสอดคล้องกับเหตุและผลหรือไม่ ตัวอย่างเช่น พยาน ทุกปากให้การว่าคนร้ายใช้ปืนแก๊ปยาวจ่อยิงนาย ก. ทางด้านหลังขณะนอนตะแคงอยู่ เมื่อถูกยิงแล้ว นาย ก. ได้ระบุว่า นาย ข. เป็นคนยิง แล้ว นาย ก. ก็ถึงแก่ความตาย เช่นนี้ เมื่อพิเคราะห์ดูตามเหตุผลแล้วจะเห็นได้ว่า นาย ก. ไม่มีทางเห็นคนร้ายเลย เพราะคนร้าย เข้ามาจ่อยิงข้างหลัง คำให้การของพยานเหล่านี้จึงไม่ชอบด้วยเหตุผล เป็นการปรักปรำผู้ต้องหา

มากกว่าจึงรับฟังไม่ได้³⁶ ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ จึงต้องมีความเป็นเหตุและผลของกันต่อการได้พยานหลักฐานต่าง ๆ มา ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องยึดถึงระบบหลักเหตุผล (Rational Model) ซึ่งเป็นหลักและวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญในการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน

ซึ่งระบบหลักเหตุผล (Rational Model) นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้คือ

1. เหตุผลธรรมดา (Normal Rational)
2. เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rational)
3. เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychology Rational)

3.2.2.1 เหตุผลธรรมดา (Normal Rational)

เหตุผลสามัญหรือเหตุผลธรรมดา ได้แก่ เหตุผลทั่ว ๆ ไปซึ่งวิญญูชนหรือคนทั่ว ๆ ไปย่อมเข้าใจในเหตุผลนั้นได้ หมายความว่า เหตุผลเหล่านั้นตามธรรมดาบุคคลย่อมรู้จักและเข้าใจได้ดีไม่ต้องใช้ความรู้พิเศษอย่างใดก็เห็นหรือเข้าใจได้

เหตุผลนี้แยกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ที่มาของข้ออ้าง
2. เหตุใดจึงมาให้เห็น
3. สิ่งแวดล้อมของสถานที่เกิดเหตุ

---

³⁶ อำนวย อินทุภูติ, "สัมพันธภาพระหว่างพนักงานสอบสวนกับทนายราชฎ์" คู่มือพนักงานสอบสวน. (2532). หน้า 311.

1. ที่มาของข้ออ้าง บุคคลที่กล่าวอ้างถึงสิ่งใดนั้นย่อมจะต้องอ้างว่าได้เห็นมาหรือได้รู้มาและจำได้ ซึ่งเป็นมูลที่ก่อให้เกิดข้ออ้างของเหตุผลขึ้นมา การที่บุคคลจะกล่าวข้อความอันใดว่าได้รู้หรือได้เห็น จำได้อย่างนั้นอย่างนี้นั้นไม่ใช่เป็นของยาก ใคร ๆ ก็พูดได้และให้ถ้อยคำได้โดยไม่ต้องรู้ไม่ต้องเห็นอะไรมาเลย เพียงแต่ได้รับคำบอกเล่าจากบุคคลอื่นมาก็อาจให้ถ้อยคำเช่นนั้นได้ แต่ที่จะกล่าวเหตุผลให้เข้ากันได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้ ถ้าผู้สอบสวนได้ซักถามถึงเหตุผลให้ละเอียดแล้วเหตุผลที่บุคคลนั้นแสดงออกจะขัดกับข้ออ้างจนได้

ถ้าพยานรู้จริงและเห็นมาจริงแล้วจะต้องแสดงเหตุผลได้อย่างถูกต้องถึงจะถูกซักถามกลับต้นกลับปลายอย่างไรก็ตามก็ต้องตอบได้โดยถูกต้อง จะผิดไปบ้างก็เพียงส่วนน้อยที่เรียกว่า "พลความ" ไม่ใช่ข้อสำคัญ ความคลาดเคลื่อนในเหตุผลความนั้นเป็นสิ่งที่ไปตามธรรมดาที่จะต้องมีการคลาดเคลื่อนเช่นนั้นบ้าง ถ้าหากบุคคลจะจำได้โดยละเอียดตลอดจนพลความทุกอย่างก็จำได้ทั้งหมดไม่มีอะไรเหลืออยู่เลยกลับจะต้องเรียกว่าขัดกับเหตุผลหรือไม่น่าเชื่อเพราะเป็นการขัดกับกฎธรรมดา เช่น นาย ก. ให้การว่า "ได้เห็นรถยนต์คันหนึ่งวิ่งผ่านไปจำได้ว่าเป็นรถของนาย ข. เพราะเห็นมีแตรอยู่ 3 อัน มีโคม 7 ดวง มีล้ออะไหล่ 2 ล้อ และล้อ ๆ หนึ่งมีรอยชำรุดหลายแห่ง" อย่างเป็นทางการผิดธรรมดาของบุคคลที่จะจำได้อย่างนั้น เพราะรถยนต์วิ่งผ่านไปในระยะเวลาไม่ถึง 10 นาที เป็นการเหลือวิสัยที่จะนับเครื่องอุปกรณ์ของรถยนต์ให้ได้ครบถ้วนจริง ๆ³⁷

ฉะนั้นในกรณีที่บุคคลอ้างว่าได้เห็นเหตุการณ์ ประสาทตาจึงเป็นเหตุผลของข้ออ้างอันสำคัญ เพราะถ้าหากประสาทตาไม่สมบูรณ์ก็แสดงว่าเหตุผลไม่สมข้ออ้าง ซึ่งจะเชื่อเป็นความจริงตามที่อ้างไม่ได้

³⁷ บรรลือ เรื่องตระกูล, "คู่มือจิตวิทยาในการซักถาม" อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.ท.บรรลือ เรื่องตระกูล (ธันวาคม 2534), หน้า 164.

เช่น พยานคนหนึ่งตาบอดมองอะไรไม่ใคร่เห็นอย่างที่เรียกกันว่าตาบอดตาใส ถ้าคนอื่นไม่ใช้ความสังเกตให้ดีก็รู้ไม่ได้ว่าตามองอะไรไม่เห็น เพราะสภาพของตาค่อยๆ คนตาดีตาธรรมดา พยานเบิกความต่อศาลว่าได้เห็นการทำสัญญาระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นอย่างดี

ศาลไม่ทราบว่ตาของพยานมองไม่เห็นจึงได้จัดถ้อยคำของพยานไว้แต่ครั้นทนายโจทก์ซักถามจนในที่สุดจึงปรากฏว่าพยานเป็นคนตาบอดตาใสมองอะไรไม่เห็นมากกว่า 20 ปี ซึ่งก่อนเวลาที่อ้างว่าได้เห็นการทำสัญญามา และได้ทราบว่พยานเป็นคนตาบอดและเบิกความเท็จต่อศาล

และควรใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษแก่คน "สายตาสั้น" ที่เรียกว่าสายตาสั้นนั้นคือสายตาที่มองเห็นไม่ชัดในระยะไกล

และก่อนที่พนักงานสอบสวนจะสอบสวนบันทึกคำให้การของพยานนั้นในทันทีโดยการพิสูจน์สายตาของพยานเพื่อให้ทราบว่าจะเห็นได้ชัดเจนจริงหรือไม่นั้น อาจตั้งเป็นคำถามได้ดังต่อไปนี้

1. ตาของท่านตามธรรมดาต้องใช้แว่นตาจึงจะเห็นใช่หรือไม่
2. ถ้าใช้แว่นตาจะจำหน้าคนได้ในระยะเท่าใด
3. ถ้าไม่ใช้แว่นจะจำหน้าคนได้ในระยะเท่าใด
4. เมื่อเวลาเห็นเหตุการณ์ตามที่อ้างมานั้นได้สวมแว่นหรือเปล่า
5. อาจทดลองสายตาของพยานได้ที่ทันทีนั้นเองโดยเอาคนที่ผู้อ้างรู้จักไปยืนในระยะที่ผู้อ้าง ๆ ว่าจำคนได้ แต่ขณะนำคนไปยืนนี้ต้องไม่ให้พยานเห็นแล้วถามว่า "จำคนที่ยืนอยู่นั้นได้หรือไม่ว่าเป็นใคร"

ในการที่พยานหลายคนอยู่ในที่เดียวกันและเวลาเดียวกัน พยานคนหนึ่งเห็นอย่างหนึ่ง อีกคนเห็นอีกอย่างหนึ่งไม่เหมือนกัน จึงเรียกว่าเหตุผลขัดกัน ถ้าจะเชื่อคำให้การของพยานคนหนึ่ง คำพยานอีกคนหนึ่งก็เป็นเท็จ ถ้าจะเชื่อทางฝ่ายพยานอีกคนหนึ่งคำพยานอีกคนหนึ่งก็เป็นเท็จ ดังนั้นในทางคดีจึงไม่เชื่อคำพยานทั้งสองนั้น หรือถ้ามีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ และพนักงานสอบสวนได้ใช้วิธีการถูกต้องในการวิเคราะห์ถึงเหตุผล

ต่าง ๆ ก็อาจทราบได้ว่าควรรับฟังพยานปากใดได้มากกว่ากัน และพยานปากไหนเป็นเท็จก็
ต้องทำการกลั่นกรองพยานนั้น ๆ ไม่ให้เข้ามาในคดี³⁸

2. เหตุใดจึงมารู้เห็น มูลเหตุที่บุคคลจะมารู้เห็นและจำเหตุการณ์ได้นั้นเป็นเหตุผลของการรู้เห็นและจำได้อย่างสำคัญ เพราะตามธรรมดาบุคคลที่จะมารู้เห็นจะต้องมีเหตุนำมาเสนอ เช่น ไปรู้อย่างใดอย่างหนึ่งมาจึงได้ไปพบเหตุการณ์นั้น เหตุผลย่อมจะรู้เห็นโดยไม่มีเหตุย่อมไม่ได้ และในขณะที่รู้เห็นพยานอยู่ในสภาพอย่างไร เช่น กำลังเดินอยู่หรือกำลังรับประทานอาหาร เป็นต้น

บุคคลที่ไม่รู้เห็นแต่อ้างว่าได้รับรู้เห็นซึ่งเป็นเท็จนั้น ถ้าถูกถามสาเหตุใดจึงมารู้เห็น บุคคลนั้นจะตอบเหตุผลให้สมข้ออ้างไม่ได้หรือบางทีจะมีอาการประหม่าตอบตะกุกตะกักเกิดการอึดอัดในใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำตอบนั้นมีได้เกิดจากความจริง ซึ่งถ้าพยานให้การขัดด้วยเหตุผลของผู้อื่น หรือพยานหลักฐานอื่นแล้ว ก็อาจทำให้ไม่อาจเชื่อฟังคำพยานได้เพราะไม่สมเหตุผลโดยในการสอบสวนปากคำของบุคคลใดก็ตามไม่ว่าในฐานะใด ๆ ก็ดี ผู้ให้การจะต้องมีเหตุผลอยู่ในคำให้การนั้นด้วย จะให้การโดยปราศจากเหตุผลไม่ได้ และจะต้องเป็นเหตุเป็นผลที่สอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่นด้วย มิฉะนั้นจะต้องถือว่าพยานมิได้ไปรู้เห็นมาจริง

เช่น พยานให้การว่าเห็นนาย ก. ทำร้ายนาย ข. ครั้นถูกถามถึงเครื่องแต่งกายพยานไม่สามารถตอบได้ และใช้อะไรทำร้ายก็ไม่สามารถตอบได้ จึงเชื่อว่าพยานไม่รู้เห็นมาจริง จึงไม่สามารถตอบได้³⁹

3. สิ่งแวดล้อมของสถานที่เกิดเหตุ สิ่งแวดล้อมได้แก่สิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ใกล้ชิดกับที่เกิดเหตุ เพราะมีหลักอยู่ว่าเมื่อเกิดเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้วในบริเวณใกล้เคียงจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือหลายสิ่งอยู่ด้วยเสมอไป เหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือบุคคลที่เห็น

³⁸ เรื่องเดียวกัน.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 171.

เหตุการณ์นั้นย่อมจะต้องเห็นสิ่งแวดล้อมด้วยไม่มากก็น้อย สุดแต่ความสามารถของบุคคลนั้น ๆ แต่ถ้าบุคคลใดเห็นเหตุแล้วแต่ไม่เห็นสิ่งแวดล้อมเลยในทางนิติศาสตร์ย่อมถือว่าขัดด้วยหลักเหตุผล

เช่น พยานบางคนให้การไปตามคำสอนของบุคคลอื่น โดยพยานมิได้รู้เห็นเองจริง ๆ เมื่อถูกถามถึงสิ่งแวดล้อมโดยละเอียดมักจะตอบให้ถูกต้องกับความจริงไม่ได้ ซึ่งเหตุผลนั้นก็กลับแสดงว่าพยานมิได้เห็นเหตุตนเอง หรือแสดงว่าพยานไม่เคยไปยังสถานที่เกิดเหตุนั้นเลย

และการแสดงถึงสิ่งแวดล้อมของพยานนั้นจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังในการวินิจฉัยคำพยานให้มาก พยานบางคนแสดงสิ่งแวดล้อมได้โดยละเอียดหมดจดผิดวิสัยธรรมดาของบุคคลที่จะจดจำมาได้เช่นนั้น บางสิ่งบางอย่างไม่น่าจะจำได้ก็จำมา ข้อนี้แสดงไปได้ว่าพยานไม่เห็นข้ออ้าง แต่ได้มีการชักข้อมกกันขึ้นในภายหลัง บางคนสิ่งแวดล้อมในส่วนสำคัญซึ่งตามธรรมดาบุคคลจะได้เห็นแต่กลับไม่เห็นกลับไปเห็นสิ่งที่ไม่น่าจะเห็น พยานชนิดนี้ก็เชื่อถือไม่ได้ เช่น ถามพยานว่า “บ้านที่เกิดเหตุทาสีอะไร” พยานตอบว่าไม่ทราบ แต่ครั้งถามถึงห้องที่เกิดเหตุทาสีอะไรพยานตอบว่าทาสีฟ้า ดังนี้เป็นต้น⁴⁰

3.2.2.2 เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rational)

เหตุผลในหลักวิชาการนั้น สามัญชนไม่สามารถจะให้ความเห็นประกอบข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุผลตามธรรมดาได้จะให้เหตุผลได้ก็เฉพาะผู้ชำนาญการพิเศษ (Expert) เป็นผู้ให้ความเห็น เหตุผลทางวิทยาการนี้ตามธรรมดาย่อมถือกันว่าได้ความจริงอย่างแน่นอนเพราะเป็นการพิสูจน์อันเนื่องมาจากทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งแต่เดิมมาคงมีแต่การพิสูจน์ในเหตุผลธรรมดาเท่านั้น ต่อมาวิทยาศาสตร์เจริญขึ้นจึงได้ใช้วิทยาศาสตร์เข้าช่วยเหลือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงทางคดี และปรากฏว่าได้ผลดีและเป็นงานที่ขึ้นหน้าอย่างสำคัญมาก นับว่าวิทยาศาสตร์ได้เข้าทำหน้าที่ตุลาการชี้ข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 181.

การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในทางเหตุผลโดยวิทยาการ หรือวิทยาศาสตร์นี้ มีสิ่งที่จะต้องพิสูจน์อยู่มากมายในหลายกรณีด้วยกันจนอาจกล่าวได้ว่าบรรดาคดีอาญาแทบทุกเรื่องย่อมจะมีสิ่งที่ให้พิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เสมอ เพราะโดยปกติในการกระทำผิดนั้นร่องรอยในการกระทำผิดย่อมจะถูกทิ้งไว้ ร่องรอยนั้นจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญให้ทราบได้โดยตรงว่าใครเป็นคนร้าย และอาจเป็นช่องทางช่วยการสืบสวนในการหาตัวผู้กระทำผิดได้ เช่น ร่องรอยที่เกิดจากอาวุธปืน และเขม่าปืน เป็นต้น⁴¹

ในประเทศเยอรมันในการพิสูจน์ทางวิทยาการครั้งหนึ่งต้องมีผู้พิสูจน์ไม่ต่ำกว่า 3 คน ทุกคนต้องมีความเห็นตรงกัน โดยเฉพาะตัวผู้ชำนาญการพิเศษนั้นต้องได้รับปริญญาและต้องเป็นผู้ทำงานทางพิสูจน์มาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

ผู้ชำนาญการพิเศษจะต้องมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี และมีความสามารถจนมีความชำนาญอย่างน้อยจะต้องทำงานจริง ๆ มาไม่น้อยกว่า 5 ปี สามารถใช้ความสังเกตได้เป็นอย่างดี และสามารถแสดงผลของการพิสูจน์ให้ทราบได้เป็นอย่างดีด้วย และผู้ชำนาญการพิเศษจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม มีความยึดมั่นในหลักวิชาการความรู้ที่ได้ศึกษามาเป็นอย่างดีที่สุด สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างดีเลิศ ต้องทำการอย่างตรงไปตรงมาไม่มีอคติ จะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลใด หรือผลประโยชน์ตอบแทนใดอันจะกระทำให้เปลี่ยนแปลงความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษในทางที่จะเกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมได้

3.2.2.3 เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychology Rational)

การที่จะฟังว่าข้อเท็จจริงใดจะจริงหรือเท็จนั้น นอกจากจะอาศัยเหตุผลสามัญและเหตุผลที่พิสูจน์ทางวิทยาการแล้ว ยังมีเหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะอาศัยเป็นหลักในการฟังข้อเท็จจริงได้ คือเหตุผลในทางจิตวิทยาและถ้าได้อาศัยเหตุผลในทางจิตวิทยาเข้าประกอบการวินิจฉัยด้วยแล้วจะทำให้การวินิจฉัยถูกต้องตรงกับความจริงเป็นอันมาก

⁴¹ ดูเอกสารเผยแพร่ความรู้ฉบับที่ 20/2498 ของกรมตำรวจว่าด้วยนิติเวชวิทยา หน้า 130-146.

ข้อพิพาททั้งหลายที่ชำระกันในชั้นศาล ชั้นสอบสวนก็ดี ย่อมเกี่ยวข้องกับชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลทั้งนั้น คำพยานต่าง ๆ นั้นไม่ควรจะรับฟังกันอย่างง่าย ๆ ดังนั้น คำพยานควรจะถูกลั่นกรองหลาย ๆ ชั้น และทุกทางที่สามารถจะทำได้ ฉะนั้นเหตุผลทางจิตวิทยาจึงเป็นทางหนึ่งซึ่งจะทำการกลั่นกรองได้เป็นอย่างดี จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาคำพยานโดยอาศัยเหตุผลทางจิตวิทยาด้วย

จิตวิทยามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญในการวินิจฉัย คำพยานบุคคลในทางกฎหมาย เช่น การที่พยานจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบางครั้งก็จำไว้ได้นาน บางครั้งก็จำไว้ไม่ได้นาน แต่ในชั้นแรกพยานย่อมจะจดจำไว้ได้เสมอและไม่มีเวลาคิดไตร่ตรองแต่งเรื่องราวเป็นอย่างอื่นไปได้มากนัก เมื่อเวลายังนานเข้าความทรงจำก็ขาดหายไปทุกทีในที่สุดก็จำไม่ได้หรือจำได้ก็ไม่ตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีส่วนคลาดเคลื่อนเท่ากับระยะเวลาที่ทิ้งไว้นาน ฉะนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 จึงวางหลักในการสอบสวนไว้ว่า "ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้าจะทำการในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควรโดยผู้ต้องหาไม่จำต้องอยู่ด้วย" เหตุผลในทางจิตวิทยาที่จะช่วยในการสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็คือพนักงานสอบสวนเองต้องมีความเข้าใจต่อพยานนั้น ๆ ให้ถ่องแท้ ซึ่งบุคคลบางคนเป็นคนโง่หรือปัญญาอ่อน แม้จะพูดความจริงแต่ก็พูดตะกุกตะกักและกลับไปกลับมาอยู่บ่อย ๆ บุคคลอย่างนี้แม้จะรู้และเห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเองก็เล่าเหตุการณ์ที่ไปรู้ไปเห็นมาโดยลำปากยิ่งมาเล่ากับผู้ซักถามซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน ความมกั้วก็เกิดขึ้น พนักงานสอบสวนจึงควรพิจารณาถึงฐานะของความเป็นโง่หรือความฉลาดของพยานประกอบด้วย หรือในกรณีที่พยานเป็นเด็กหรือผู้หญิงก็ตามควรจัดสถานที่ทำการสอบสวนให้เหมาะสมและอาจมีบิดามารดา ผู้ปกครองหรือนักสังคมสงเคราะห์ร่วมอยู่ด้วยในการสอบสวนนั้น และพนักงานสอบสวนก็ควรเป็นพนักงานสอบสวนที่มีความละเอียดอ่อนโยนตามหลักจิตวิทยาในการสอบสวน เพื่อให้พยานนั้นมีความไว้วางใจไม่เกิดความกลัวกลัวที่จะให้การยืนยันข้อความจริงที่พยานได้รู้และเห็นมาด้วยตนเองตามหลักความเหมาะสมในการรวบรวมพยานหลักฐานด้วย

ความอาฆาตก็ถือเป็นเหตุผลทางจิตวิทยาที่เป็นต้นเหตุอันสำคัญที่ทำให้พยานให้การปรักปรำคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องรู้ถึงสาเหตุถึงความสัมพันธ์ของพยานกับคู่กรณีให้ได้ความชัดเจนเสียก่อน และควรใช้ความพินิจพิจารณาพยานดังกล่าวให้มาก โดยสังเกตอุปนิสัยของพยานในขณะที่ให้การว่ามีกิริยาท่าทางอาการที่เป็นพิรุณหรือไม่ อย่างไร ข้อความตอนใดเชื่อถือได้ และข้อความตอนใดที่เชื่อถือไม่ได้มาวินิจฉัย

ถึงความสอดคล้องต่อกัน และถึงความสัมพันธ์กับผลของพยานหลักฐานอื่น ๆ⁴² ว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ สอดคล้องกับสามัญสำนึกหรือไม่ ถ้าพยานดังกล่าวให้การไม่ตรงต่อความเป็นจริง พนักงานสอบสวนก็อาจใช้ดุลพินิจไม่รับฟังพยานนั้นโดยให้เหตุผลแสดงถึงความไม่น่าเชื่อถือของพยานไว้ให้ปรากฏในสำนวนการสอบสวนนั้นได้

คดีที่ศาลตัดสินพิพากษามิได้จากความจริงก็ดี พนักงานสอบสวนสอบสวนพยานมิได้จากความจริงก็ดี พนักงานอัยการฟ้องคดีมิได้จากความจริงก็ดี เป็นการเสียหายแก่บุคคลที่หาความผิดมิได้ เป็นการเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้ถูกลงโทษและครอบครัวของเขา การรวบรวมพยานหลักฐานหรือจดบันทึกถ้อยคำของผู้ที่กล่าวอ้างหรือพยานควรจะได้ระมัดระวังให้จงหนัก อย่างลึกลับแต่เราให้การมาอย่างใดก็บันทึกไปอย่างนั้น ปราศจากการคำนึงถึงหลักเหตุผล (Rational Model) เพื่อจะชั่งน้ำหนักแห่งพยานหลักฐานว่าควรเชื่อฟังได้สักเพียงใด ซึ่งจะทำให้การกลั่นกรองคดีของพนักงานสอบสวนมีความแม่นยำเที่ยงธรรม และสามารถให้ความเชื่อถือต่อขบวนการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นได้ดีที่สุด

3.2.3 ระบบเทคนิค (Technical Model)

เทคนิคการรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติงานภายในกรอบหรือขอบเขตของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนก็ควรใช้เทคนิคหรือศิลปะในการรวบรวมพยานหลักฐานให้เป็นอีกด้วย เพราะการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในแต่ละคดีย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องวิธีการ ความแตกต่างนี้อาจเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของพยานหลักฐานที่ได้มา ตัวอย่างเช่น พยานบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาในข้อหาเมียเสพติดไว้ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต ซึ่งเขาได้ให้การรับสารภาพทั้งในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน แต่โดยทั่วไปพนักงาน

⁴² คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ

สอบสวนส่วนใหญ่มักจะไม่นำไปผ่านกรรมวิธีในการซักถามเพื่อขยายผลนำไปสู่ตัวผู้จำหน่ายหรือขาย เพียงแต่ดำเนินคดีผู้ต้องหารายนี้รายเดียวเท่านั้น แต่ถ้าเรามุ่งมั่นนำผู้ต้องหารายดังกล่าวไปซักถามเพื่อค้นหาความจริงแล้ว เมื่อทราบว่าใครคือผู้จำหน่ายหรือขาย เราจะสามารถสอบสวนปากคำผู้ต้องหาเป็นพยานเพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันความผิดของผู้จำหน่ายหรือขายนั้นได้ด้วย

นอกจากนี้พยานหลักฐานประเภทที่แตกต่างกัน เช่น พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ก็จะมีเทคนิควิธีในการรวบรวมแตกต่างกัน

พยานบุคคล เป็นพยานหลักฐานที่ทุกสำนวนต้องมี กล่าวคือ คำให้การของผู้กล่าวหา และผู้ต้องหา (ถ้านำมาสอบสวนได้) จะมีปรากฏอยู่ในสำนวนเพื่อใช้พิสูจน์ยืนยันความผิดอย่างน้อยสำนวนหนึ่งก็ต้องมีคำให้การของผู้กล่าวหา ส่วนพยานวัตถุกับพยานเอกสารซึ่งเราใช้เป็นของกลางนั้น มีปรากฏอยู่ในสำนวนเป็นบางครั้งเท่านั้น มิได้มีในสำนวนทุกคดีอย่างพยานบุคคล

3.2.3.1 เทคนิคการรวบรวมพยานบุคคล

(1) ควรผ่านกรรมวิธีในการซักถาม เพื่อค้นหาความจริงก่อนว่า เขาควรมีฐานะทางคดีเป็นอะไร ถ้าเป็นผู้กล่าวหาเขาปกปิดความจริงอะไรไว้บ้างหรือไม่ ถ้าเป็นผู้ต้องสงสัยเขาอาจจะไม่ใช่ผู้กระทำผิดที่จะต้องแจ้งข้อหา เราอาจต้องจัดเขาเป็นพยานในคดีนั้น หรือในกรณีเห็นว่าหากนำพยานบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดมาเป็นพยานแล้วอาจเกิดความเสียหายแก่คดี เช่น พยานที่ให้การเลอะเลือนไม่อยู่กับร่องกับรอย เราก็ไม่ควรนำเขามาให้ปากคำเป็นพยาน

(2) รีบสอบสวนพยานบุคคลที่ยืนยันการกระทำผิดโดยตรงก่อนพยานอื่นในกรณีต้องจัดให้มีการชี้ตัวหรือชี้รูปผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย ก็ให้รีบจัดการทันทีแล้วสอบสวนพยานบุคคลผู้นั้นในประเด็นดังกล่าวทันทีด้วย

(3) รีบบันทึกคำให้การผู้ต้องหาที่ให้การรับสารภาพ ในกรณีเกี่ยวข้องกับสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่ ก็จำเป็นต้องนำผู้ต้องหานั้นไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพหรืออาจจะต้องพาไปนำชี้สถานที่ประกอบคำรับสารภาพ ถ้าสถานที่นั้นถูกอ้างถึงและเกี่ยวข้องกับคดีนั้น เช่น สถานที่ที่ผู้ต้องหานำอาวุธปืนที่เขายังฆ่าผู้อื่น ไปทดลองยิงภายหลังการแต่งเกลียวปืนเพื่อให้มีตำหนิเปลี่ยนไปจากเดิม อันเป็นวิธีการที่ผู้ต้องหาใช้ป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนนำมาเป็นพยานหลักฐานมัดตัวผู้ต้องหาได้

(4) หลีกเลียงพยานที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มีความมั่นคงในอาชีพการงาน ซึ่งหมายความรวมถึงพวกติดยาเสพติด หลึงไสยาณี ฯลฯ เพราะบุคคลเหล่านี้จะเป็นภาระต่อพนักงานสอบสวนในกรณีที่ต้องติดตามพยานไปเบิกความที่ศาล โดยเฉพาะพวกติดยาเสพติดหรือหลึงไสยาณีนั้นก็ง่ายต่อการถูกซื้อตัวให้หลบหนีไม่ไปเป็นพยานในชั้นศาล อันเป็นเหตุให้เสี่ยงต่อความเสียหายแก่รูปคดีได้ เพราะศาลไม่อาจรับฟังพยานบุคคลที่ไม่ไปเบิกความต่อศาลในชั้นพิจารณาโดยถือว่าเป็นพยานบอกเล่า

(5) บันทึกคำให้การของพยานบุคคลให้ได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนตามประเด็นที่เขารู้เห็นมาทั้งหมด ซึ่งต้องกำหนดประเด็นในการสอบสวนให้ได้ก่อนการบันทึกคำให้การนั้น ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัยการพิจารณาด้วยการตั้งรูปคดีว่ามีประเด็นสำคัญอย่างไรบ้างที่จะต้องทำการรวบรวมหลักฐานกรองพยานหลักฐานในคดีอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนการสอบสวน

(6) บันทึกคำให้การของพยานบุคคลให้ปรากฏข้อเท็จจริงตามลำดับประเด็นที่รู้เห็นมาจริง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการบันทึกคำให้การ สามารถทบทวนเนื้อความที่บันทึกว่ามีประเด็นใดบ้างที่ยังไม่ได้บันทึกไว้ ตลอดจนให้ผู้ให้การนั้นเองเมื่อได้อ่านคำให้การก่อนเข้าเบิกความต่อศาล จะสามารถจดจำหรือระลึกได้ถึงข้อเท็จจริงที่รู้เห็นมาและเบิกความต่อศาลได้โดยไม่สับสน การลำดับประเด็นที่รู้เห็นดังกล่าวมิใช่การลำดับเหตุการณ์ก่อนเกิดเหตุขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ เพราะโดยหลักความเป็นจริงแล้วพยานบุคคลอาจรู้เห็นข้อเท็จจริงในประเด็นที่เป็นเหตุการณ์หลังเกิดเหตุ ก่อนเหตุการณ์ขณะเกิดเหตุก็ได้ ยกเว้นการบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาซึ่งให้การรับสารภาพอย่างแท้จริง ย่อมสามารถบันทึกคำให้การไปตามลำดับเหตุการณ์ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุได้ เพราะลำดับประเด็นที่รู้เห็นย่อมตรงกับลำดับเหตุการณ์ดังกล่าวพอดี

3.2.3.2 เทคนิคการรวบรวมพยานวัตถุ

พยานวัตถุ เป็นพยานหลักฐานที่สำคัญประเภทหนึ่ง ถึงแม้ว่าไม่มีพยานวัตถุในทุกสำนวนก็ตาม แต่พยานวัตถุถือเป็นพยานหลักฐานที่มีความเที่ยงตรงและมั่นคงกว่าพยานบุคคลซึ่งเนิ่นนานไปย่อมขาดความแม่นยำ และอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่รูปคดีได้หากเขากลับคำให้การ เทคนิคการรวบรวมพยานหลักฐานประเภทนี้ได้แก่

(1) จัดการเก็บรักษาอย่างถูกวิธีและเหมาะสมเพื่อให้คงสภาพเดิม เช่น ยาเสพติดจะต้องถูกจัดเก็บไว้ไม่ให้เสื่อมสภาพหรือถูกสับเปลี่ยนได้ หรืออาวุธปืนจะต้องจัดไว้ในที่แห้ง อย่าให้ถูกความชื้นเพราะจะเป็นสนิมภายในลำกล้อง จะเป็นปัญหาในการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบหัวกระสุนปืนได้

(2) ถ่ายรูปประกอบไว้ในโอกาสแรกที่กระทำได้ เพื่อความสะดวกแก่การพิจารณาสำนวนคดีนั้น โดยผู้พิจารณาสำนวนสามารถดูรูปพรรณของพยานวัตถุได้โดยไม่ต้องมาพิจารณาที่ตัวพยานวัตถุจริง ๆ ภาพถ่ายเป็นเอกสารประกอบที่ถือเป็นบันทึกที่เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ยาก และเป็นประโยชน์สำหรับแสดงสภาพพยานวัตถุในระยะแรกว่ามีลักษณะอย่างไร เพราะต่อมาพยานวัตถุนั้นอาจถูกเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม สำหรับพยานวัตถุที่มีขนาดเล็ก ก็ให้ใช้ไม้บรรทัดหรือเทปวัดระยะแสดงมาตราวัดระยะที่ชัดเจนวางทาบไว้กับพยานวัตถุนั้นแล้วถ่ายรูปไว้

(3) บันทึกหลักฐานการได้มาซึ่งพยานวัตถุนั้น โดยให้ผู้เกี่ยวข้องลงชื่อรับรองไว้ด้วย หลักฐานได้มา ได้แก่ บันทึกการตรวจค้นหรือยึด หรือในกรณีมีการนำมามอบให้พนักงานสอบสวน ก็ให้บันทึกการรับมอบไว้ บางคดีพยานวัตถุอาจได้มาพร้อมกับการจับกุมผู้ต้องหา หลักฐานการได้มาก็คือบันทึกการจับกุมซึ่งจะต้องระบุยืนยันข้อเท็จจริงว่าเจ้าพนักงานผู้จับกุมพบพยานวัตถุนั้นอยู่ที่ใด หรือในบางคดีที่พนักงานสอบสวนตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพบพยานวัตถุในบริเวณที่เกิดเหตุ หลักฐานการได้มาย่อมเป็นบันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และแผนที่เกิดเหตุ ซึ่งจะระบุว่าพบพยานวัตถุหรือของกลาง ณ จุดใด ส่วนผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องลงชื่อรับรองนั้น หมายถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องรู้เห็นการได้มาซึ่งพยานวัตถุ ได้แก่ ผู้ยึด ผู้ถูกยึด ผู้มอบ ผู้รับมอบ พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ดังกล่าว ฯลฯ จะต้องลงชื่อรับรองในบันทึกนั้น

(4) ในกรณีจำเป็นที่จะต้องส่งพยานวัตถุในคดีนั้นไปตรวจพิสูจน์ให้รับจัดการทันที จากการรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มานั้น ในบางกรณีพยานจำพวกวัตถุหรือสิ่งของที่ได้มามีความจำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์ เช่น การตรวจพิสูจน์อาวุธปืนที่สงสัยว่าใช้ยิงฆ่า ซึ่งผู้ตรวจก็จะตรวจเปรียบเทียบตำหนิหัวกระสุนปืนที่ได้จากศพกับที่ได้จากการทดลองยิงจากอาวุธปืนของกลาง หรือกรณีเฮโรอีน ยาเสพติดให้โทษที่เป็นพยานวัตถุของกลางในคดี ศาลไม่อาจทราบได้เองว่าใช้ยาเสพติดให้โทษจริงหรือไม่ ศาลก็จะรับฟังความเห็นของผู้ตรวจพิสูจน์ เช่นนี้เป็นตัวอย่างพยานวัตถุที่จำเป็นต้องส่งไปตรวจพิสูจน์โดยเร็ว

3.2.3.3 เทคนิคการรวบรวมพยานเอกสาร

พยานเอกสาร เป็นพยานหลักฐานซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเอกสาร เทคนิคการรวบรวมพยานหลักฐานประเภทนี้ก็เหมือนกับพยานวัตถุ เช่น

(1) **จัดการเก็บรักษาอย่างถูกต้องและเหมาะสม** ถ้าเป็นเอกสารมีลายลักษณ์อักษรหรือข้อความที่อาจเลอะเลือนเมื่อถูกน้ำหรือความชื้น ก็จะต้องจัดเก็บในภาชนะที่ปลอดภัยจากความชื้น

(2) **ถ่ายรูปหรือถ่ายเอกสาร (ในกรณีเป็นเอกสาร)** เพื่อใช้เป็นสิ่งยืนยันลายลักษณ์อักษรหรือข้อความที่ปรากฏในพยานเอกสารนั้น

(3) **บันทึกหลักฐานการได้มาซึ่งพยานเอกสารนั้น** โดยให้ผู้เกี่ยวข้องลงชื่อรับรองไว้ด้วย ที่มาของพยานเอกสารนั้นพนักงานสอบสวนมีโอกาสได้มาเช่นเดียวกับพยานวัตถุ และการจัดทำบันทึกหลักฐานการได้มาตลอดจนการให้ผู้เกี่ยวข้องลงชื่อรับรองก็ย่อมเป็นไปในลักษณะ เดียวกัน

(4) **กรณีจำเป็นที่จะต้องส่งไปตรวจพิสูจน์ ให้รีบจัดการทันที** พยานเอกสารบางอย่างจำเป็นต้องรีบส่งไปตรวจพิสูจน์ เช่น ในคดีปลอมแปลงเอกสารก็ควรจัดส่งเอกสารของกลางโดยจัดส่งไปพร้อมกับลายมือของผู้ต้องสงสัยเพื่อเปรียบเทียบกัน

สรุป พยานหลักฐานดังกล่าวที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาได้ นั้น จะต้องมีการเป็นหลักฐานยืนยันที่มาของพยานหลักฐานนั้น ๆ ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องนำมารวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย เช่น พนักงานสอบสวนได้พยานวัตถุและพยานเอกสารในคดีนั้น มา ก็จะต้องนำบันทึกการตรวจค้น-ยึด หรือในกรณีมีการมอบพยานหลักฐานดังกล่าวมาให้เจ้าพนักงาน พนักงานสอบสวนก็ต้องนำบันทึกการรับมอบสิ่งของนั้นรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย สำหรับกรณีที่พยานวัตถุและพยานเอกสารถูกนำมาพร้อมกับการจับกุมผู้ต้องหา เช่น เป็นบันทึกการจับกุม ซึ่งย่อมระบุเกี่ยวกับสิ่งของที่ยึดมาได้พร้อมกันกับตัวผู้ต้องหา ก็ถือว่าการจับกุมนี้เป็นเอกสารที่ใช้ยืนยันที่มาของพยานวัตถุหรือพยานเอกสารได้ด้วย⁴³

⁴³ วัฒนา กฤตยะโชติ, "เอกสารประกอบการสอนวิชาสอบสวน", หน้า 59.

3.3 หลักควบคุมในการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน

การสอบสวนพยานนั้นมีความสำคัญต่อการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก เพราะว่าโดยหลักของกฎหมายก็ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้อยู่แล้ว พนักงานสอบสวนจึงต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งอาจมีผลต่อนำสืบพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นศาล หากพยานหลักฐานไม่เพียงพอศาลก็ยกฟ้องได้

3.3.1 หลักควบคุมพนักงานสอบสวนในการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐาน

ในการสอบสวนผู้เสียหายหรือพยานมีความหมายอย่างเดียวกันคือ พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติโดยออกหมายเรียกหรือเชิญเขามาให้ถ้อยคำ โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี⁴⁴

การสอบปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล⁴⁵ เช่น ผู้ให้ถ้อยคำจะไม่ให้ถ้อยคำใดโดยตรงหรือโดยอ้อม ซึ่งถ้าตอบคำให้การแล้วจะทำให้ถูกฟ้องคดีอาญา

ข้อสำคัญก็คือ ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายอย่างอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ⁴⁶ ซึ่งปากคำของผู้เสียหายหรือพยานบุคคลที่พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ดังกล่าวนี้จะต้องอยู่ใน

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 วรรคแรก.

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 วรรคสอง.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 วรรคสาม.

หลักของพยาน หลักฐานที่ได้มาโดยชอบ คือต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีค้ำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น⁴⁷ อันมีความหมายเดียวกับข้อห้ามที่ไม่ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติในการสอบสวน ผู้เสียหายและพยานดังกล่าว ซึ่งถ้ามีการฝ่าฝืนตามหลักดังกล่าวแล้วคำพยานไม่อาจใช้ยืนยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือศาลไม่รับฟังนั่นเอง⁴⁸

การสอบสวนผู้ต้องหา นับว่าเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญมากที่สุดอันหนึ่ง พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด...แล้วแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบและต้องบอกให้ทราบก่อนว่าด้วยคำที่ผู้ต้องหาถ่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้⁴⁹ และห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง หรือชูเชิญ หรือให้สัญญากับผู้ต้องหาเพื่อจงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา⁵⁰ เพราะฉะนั้นศาลอาจไม่รับฟังพยานดังกล่าว เช่นพนักงานสอบสวนบอกแก่ผู้ต้องหาว่าให้รับเสียจะไม่ฟ้องจำเลย จำเลยจึงให้การรับสารภาพเพื่อหวังให้การเป็นพยานโจทก์ คำรับนี้รับฟังไม่ได้⁵¹

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226.

⁴⁸ วรพล นรนุดกุล, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530, หน้า 165.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134.

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135.

⁵¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1134/2482.

คำให้การในชั้นสอบสวนของจำเลยในฐานะพยานเกิดจากการให้คำมั่นของพนักงานสอบสวนที่ว่าจะกันจำเลยไว้เป็นพยาน ส่วนคำให้การในฐานะผู้ต้องหาเป็นผลโดยตรงจากคำให้การในฐานะพยาน จึงเป็นคำให้การที่เกิดจากการล่อลวงของพนักงานสอบสวน แม้จำเลยให้การรับสารภาพก็รับฟังไม่ได้⁵² แต่ถ้า เช่น พนักงานสอบสวนและผู้ต้องหาว่าถ้ารับเสียคงได้รับความกรุณาจากศาล เพราะเรื่องนี้มีหลักฐาน คำรับรับฟังไม่ได้⁵³ หรือคำรับสารภาพจะได้ลดหย่อนผ่อนโทษ..... ฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้⁵⁴

จะเห็นได้ว่าตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนั้นจะพิเคราะห์ไปทำนองเดียวกันว่าเป็นการจูงใจให้ผู้ต้องหาให้การ ซึ่งคำรับดังกล่าวจึงรับฟังไม่ได้ แต่เราจะเห็นว่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 ซึ่งวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า "เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ.....อันได้แก่.....ความรู้สึกผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้นลูกแก่โทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีหรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีลักษณะทำนองเดียวกัน.....ซึ่งศาลเห็นสมควรจะลดโทษให้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดนั้นก็ได้" ซึ่งการที่พนักงานสอบสวนได้กล่าวต่อผู้ต้องหาเช่นนั้นตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวก็เป็นการกล่าวที่มีผลสอดคล้องกับหลักของกฎหมายอาญาตามที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกทั้งคำรับสารภาพของผู้ต้องหาบางครั้งก็เป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดที่ศาลสามารถจะลงโทษจำเลยตามข้อกล่าวหาได้หากมีพยานหลักฐานอื่นประกอบ ก็รับฟังลงโทษจำเลยได้ เช่น คำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนใช้ยันจำเลยในชั้นพิจารณาของศาลได้ หากมีพยานหลักฐานประกอบฟังได้ว่าจำเลยให้การรับสารภาพโดยสมัครใจ และตามความสัตย์จริง⁵⁵

⁵² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3562/2529.

⁵³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 218/2475.

⁵⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1567-1568/2479.

⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1559/2508.

โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานเห็นจำเลยกระทำความผิด คงมีแต่คำให้การรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน มากกว่า 20 หน้ากระดาษ กับพยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณีว่าค้ันบ้านจำเลยพบเอกสารแสดงการที่จำเลยติดต่อกับพวกที่เข้าปล้นทรัพย์ พยานบุคคลที่ว่าจำเลยไปพบบุตรของพวกจำเลยที่เข้าปล้นทรัพย์แล้วถูกเจ้าพนักงานยิงตายให้ไปขอรับเงินส่วนแบ่ง กับมีผู้พบเห็นพวกของจำเลยที่เข้าปล้นทรัพย์มาพักที่บ้านจำเลยก่อนเกิดเหตุ ศาลจึงฟังคำรับสารภาพของจำเลยชั้นสอบสวนประกอบพยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณีเหล่านี้ลงโทษจำเลยได้⁵⁶

มีข้อนำสังเกตุว่า การที่ผู้ต้องหามอบรับสารภาพอาจเป็นไปได้ว่ายอมรับสารภาพเพื่อต้องการให้ได้รับการลดโทษจากศาลซึ่งเป็นมูลเหตุจูงใจที่สำคัญที่ทำให้จำเลยยอมรับสารภาพ

จากที่กล่าวมาแล้วย่อมแสดงให้เห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้เปิดช่องให้มีการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea bargaining) หรือการต่อรองคำรับสารภาพจะเป็นวิธีการที่ไม่อาจกระทำได้อันนั้นตามนัยดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้วิธีการต่อรองคำรับสารภาพไว้โดยตรง แต่ก็ได้บังคับว่าไม่ให้ใช้วิธีการต่อรองคำรับสารภาพเมื่อไม่มีกฎหมายห้ามก็น่าจะทำได้ การต่อรองคำรับสารภาพจึงอาจกระทำได้โดยพฤตินัย หรือเป็นการกระทำโดยปริยาย หรือเป็นการต่อรองคำรับสารภาพโดยอ้อม เช่น กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลมีอำนาจลดโทษให้จำเลยได้ตามที่เห็นควรแต่ไม่เกินกึ่งหนึ่งเมื่อจำเลยให้การรับสารภาพ

จึงอาจสรุปได้ว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย และกฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญา เปิดโอกาสให้มีการต่อรองคำรับสารภาพโดยพฤตินัยหรือโดยปริยายได้ แต่อย่างไรก็ตามไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกำหนดให้มีการต่อรองคำรับสารภาพได้อย่างเปิดเผยกว้างขวางตามแนวความคิดของสหรัฐอเมริกาก็ตาม

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4550/2528.

ด้วยความเคารพคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้เขียนไม่เห็นด้วยเพราะ การที่พนักงานสอบสวนได้กล่าวนั้นน่าจะถือว่าเป็นคำกล่าวที่มีผลโดยตรงจากหลักกฎหมาย อาญาที่บัญญัติไว้อยู่ในลักษณะการให้ความรู้แก่ศาล หรือเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี ของศาล เช่น คำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวนมีประโยชน์แก่การพิจารณาคดี ซึ่งเป็น การสนับสนุนพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ให้หนักแน่นขึ้นอีก เป็นเหตุอันควรปรานีที่จะบรรเทา โทษของจำเลยให้หนึ่งในสามได้⁵⁷

ดังนั้น การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยยอมรับสารภาพเพื่อมุ่งหวังว่าตนจะได้รับประโยชน์ จากข้อเสนอดังกล่าวโดยปริยายเกี่ยวกับเรื่องการลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง เพราะฉะนั้นการที่จะมองว่าเป็นการจงใจแต่แท้จริงแล้วก็เป็นกรกล่าวที่มุ่งให้ผู้ต้องหานั้นรู้ผล ของกฎหมาย และก็เป็นคำกล่าวที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายนั้นเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งไม่น่าจะถือว่าเป็น คำกล่าวดังนั้นเป็นการจงใจล่อลวงหรืออย่างหนึ่งอย่างใด แต่อย่างไรก็ดีมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ได้เคยตัดสินไว้ในทำนองเดียวกับความเห็นของผู้เขียนคือ พนักงานสอบสวนพูดกับผู้ต้องหาว่า "ฝ่ายโจทก์มีหลักฐานมั่นคง ถ้าให้การรับสารภาพก็จะได้รับความปรานีจากศาล ไม่ถือว่าเป็น การขู่เชิญหลอกลวง"⁵⁸ และ "ถ้าจริงก็รับเสียโทษจะเบา ไม่เป็นคำหลอกลวง คำรับนั้น รับฟังได้"⁵⁹

แสดงให้เห็นว่า แต่เดิมศาลฎีกาก็เคยมีความเห็นตัดสินไว้โดยไม่ถือว่าเป็นการขู่เชิญ หลอกลวง หรือให้สัญญาแต่อย่างใด

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1281/2508.

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 518/2464

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 157/2467.

ข้อสำคัญที่ควรปฏิบัติในการบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา ก็คือ พนักงานสอบสวนควรบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ให้ละเอียดมากที่สุด โดยเฉพาะรายละเอียดเกี่ยวกับเวลา สถานที่ และพยานบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพราะนอกจากประโยชน์ที่จะได้รับในการขยายผลการสอบสวนแล้ว คำให้การรับสารภาพของผู้ต้องหาถือเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ หากผู้ต้องหาให้การโดยสมัครใจย่อมมีน้ำหนักให้รับฟังได้ เพราะถือว่าเป็นคำรับซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง กรณีเช่นนี้แม้ต่อมาภายหลังจำเลยจะกลับคำให้การเป็นปฏิเสธและอ้างว่าพนักงานสอบสวนบังคับให้ลงชื่อในกระดาษเปล่า หรือให้ลงชื่อโดยไม่ได้อ่านข้อความให้ผู้ต้องหาฟัง ศาลเคยวินิจฉัยชี้แจงว่า จำเลยให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนจริง เพราะบันทึกดังกล่าวมีรายละเอียดเกี่ยวกับความผิดซึ่งยากที่ผู้ใดจะแต่งขึ้นให้สอดคล้องต้องกันได้⁶⁰

เช่น โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานเห็นจำเลยเป็นคนร้ายที่ใช้อาวุธปืนเล็กกลยิงกราดผู้เสียหาย และผู้เสียหายตายในโรงพยาบาล แต่มีพยานแวดล้อมโดยผู้เสียหายคนหนึ่งเห็นจำเลยอยู่ในที่เกิดเหตุในเวลาใกล้เคียงกับขณะเกิดเหตุ สอดคล้องกับคำรับสารภาพชั้นสอบสวนของจำเลย จำเลยรับสารภาพทั้งชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนต่อหน้านายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ทั้งยังนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และขอขมาต่อผู้เสียหายและบิดามารดาของผู้ตายด้วยความสมัครใจ เพราะสำนึกผิดและโดยเปิดเผยต่อหน้าประชาชนและสื่อมวลชน พยานโจทก์ทุกปากไม่มีสาเหตุโกรธเคืองจำเลย ไม่มีเหตุผลที่จะให้การปรักปรำจำเลย พนักงานสอบสวนก็ให้ความเป็นธรรมแก่จำเลย ในชั้นพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นจำเลยก็ยังให้การรับสารภาพในตอนต้น แม้ต่อมาจะกลับให้การปฏิเสธแต่ก็ไม่ปรากฏว่าเป็นเพราะเหตุใด เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว จำเลยก็มีได้อุทธรณ์คัดค้าน คำพิพากษา เชื่อว่าจำเลยกระทำ ความผิดจริงตามฟ้อง⁶¹

⁶⁰ สุนัย มโนมัยอุดม, "สำนวนการสอบสวนในทัศนะของศาล", หน้า 198.

⁶¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 868/2531.

3.3.2 หลักความเหมาะสมในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน

บุคคลที่ต้องเข้ามามีบทบาทหรือความสำคัญในการพิจารณาคดีอาญานอกจากโจทก์ จำเลย แล้วยังมีพยานซึ่งอาจจะเป็นพยานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือพยานนั้นอาจจะเป็นตัวผู้เสียหายเอง กรณีเด็กเป็นพยานก็อาจจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ตามสภาพความเป็นจริงแล้วเด็กยังมีจุดอ่อนอยู่ตรงที่สภาพทางร่างกาย จิตใจ และประสบการณ์ของชีวิต เมื่อต้องเข้าสู่บรรยากาศแห่งการอยู่ในฐานะเป็นพยานก็อาจเกิดปัญหาด้านต่าง ๆ เป็นปัญหาในการพิเคราะห์พยานหลักฐานซึ่งจะเป็นผลนำไปสู่การชี้ขาดทางคดี ความยุติธรรมอาจจะเบี่ยงเบนไป นอกจากนี้ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (fair trial) ว่าเป็นไปอย่างเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายหรือไม่ โดยเฉพาะในคดีอาญานั้นมาตรฐานในการพิสูจน์ความผิดเน้นหนักที่การพิสูจน์โดยปราศจากสงสัย (Prove Beyond Reasonable Doubt) และมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้ายคือคนที่กระทำผิดได้รับการพิจารณาลงโทษคนที่บริสุทธิ์ได้รับการคุ้มครอง ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับกรณีของเด็กเป็นพยานในคดีอาญาจึงมีความสำคัญในทางปฏิบัติมาก⁶²

ซึ่งเด็กนั้นโดยสภาพมีข้อจำกัดในเรื่องของความอ่อนอายุ หรือเยาว์วัย ตลอดจนด้อยประสบการณ์ทั้งในด้านการศึกษาอบรม ตลอดจนประสบการณ์เรียนรู้ของชีวิต ดังนั้นเด็กจะแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ทั้งในด้านของสภาพร่างกายและจิตใจ เด็กอาจจะไม่มีวุฒิภาวะพอที่จะเข้าใจในบางสิ่งบางอย่างหรือพบเห็นสิ่งใดแล้วอาจจะไม่สามารถแยกแยะจดจำทำความเข้าใจได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่

⁶² สุพิศ ปราณีตพลกรัง, "ปัญหาและข้อพิจารณากรณีเด็กเป็นพยานในคดีอาญา"

โอกาสที่จะจดจำเหตุการณ์ในคดีซึ่งอาจจะเป็นเหตุการณ์ที่น่ากลัว ไม่เคยพบเห็น ก็อาจจะด้อยประสิทธิภาพลงไป เพราะอาจจะเกิดความตกใจ หวาดกลัว หรือแยกแยะเหตุการณ์ได้ยาก นอกจากนี้ก็อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องของความสามารถในการถ่ายทอดข้อเท็จจริง ตลอดจนเหตุผลที่จะนำมาสนับสนุนยืนยันหรืออธิบายข้อเท็จจริง⁶³ ดังนั้น ปัญหาประการหนึ่งของเด็กในกรณีเป็นพยานในคดีอาญา ก็คือเด็กมีความสามารถเป็นพยานในคดีอาญาได้หรือไม่เราจะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในมาตรา 95 วรรคแรก ได้บัญญัติว่า ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใด เว้นแต่บุคคลนั้นสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นพยาน ซึ่งแสดงว่ากฎหมายมิได้จำกัดเกี่ยวกับอายุของบุคคลที่จะเป็นพยานไว้ แต่เน้นหนักไปที่ความสามารถของพยาน คือสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้และได้รู้เห็นเหตุการณ์จริง⁶⁴

เพราะฉะนั้นในชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องสอบปากคำเด็กในห้องที่จัดไว้สำหรับเด็กโดยเฉพาะด้วยบรรยากาศที่เป็นมิตรแก่ความรู้สึกของเด็ก (Child Friendly Atmosphere) ซึ่งต้องกระทำด้วยความลับและไม่ปะปนกับผู้ใหญ่ และต้องจัดให้มีนักจิตวิทยานักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลอื่นใดที่เด็กร้องขอให้เข้าร่วมในการสอบปากคำนั้นด้วย นอกจากนี้ ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการสอบปากคำดังกล่าวด้วย video tape ไว้เป็นพยานหลักฐาน ทั้งนี้ เนื่องจากการสอบปากคำเด็กในชั้นสอบสวนมีวิธีปฏิบัติเช่นเดียวกับกรณีของผู้ใหญ่ โดยในชั้นสอบปากคำเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังมีความชำนาญในด้านจิตวิทยาเด็กไม่เพียงพอ การคำนึงถึงสภาพร่างกาย จิตใจที่อ่อนแอ และการใช้ภาษากับเด็กยังไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้การสอบปากคำส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กและผลการสอบสวนมีความคลาดเคลื่อน

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26

ไปจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น⁶⁵ ดังนั้นจึงเห็นควรเพิ่มเติมมาตรา 133 ทวิ ในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... ดังต่อไปนี้

"ในกรณีที่จะต้องสอบปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีไว้เป็นพยาน ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำในห้องที่จัดไว้สำหรับเด็ก โดยกระทำเป็นการลับไม่ปะปนกับผู้ใหญ่ และให้มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นใดที่เด็กร้องขอ เข้าร่วมในการสอบปากคำนั้นด้วยและจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบปากคำดังกล่าวไว้เป็นพยานหลักฐาน

ทั้งนี้ หากพนักงานอัยการเห็นสมควรจะเข้าร่วมทำการสอบปากคำของเด็กนั้นด้วยก็ได้⁶⁶

และถึงอย่างไรก็ตามการสอบสวนเด็กเป็นพยานในคดีอาญาควรให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ทำการสอบสวนตามหลักความเหมาะสม เพราะโดยลักษณะของเด็กและเยาวชนที่มีความอ่อนแอทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เด็กอาจจะไม่มีวุฒิภาวะพอที่จะเข้าใจในบางสิ่งบางอย่าง แล้วการจะสอบสวนเพื่อให้ปรากฏข้อเท็จจริงเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ จำเป็นต้องได้รับความไว้วางใจจากเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหาย หรือพยานดังกล่าวด้วย อีกทั้งต้องใช้วิธีการอย่างระมัดระวัง นุ่มนวล ละเอียดยอบคอบ รวมถึงการสร้างความมั่นใจ ให้กำลังใจแก่เด็ก เพื่อให้เด็กกล้าที่จะบอกเล่าความจริงอันจะเป็นประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และกรมตำรวจเองก็ได้มีคำสั่งกรมตำรวจ ที่ 514/2537 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2537 โดยได้กำหนดหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจ รับผิดชอบงานดังนี้

⁶⁵ ตระกูล วินิจฉัยภาค, ดุษฎี หัสลิละเมัยร, "กระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นเหยื่อ" อุลพาหะ ฉบับที่ 44 (เมษายน-มิถุนายน 2540), หน้า 189

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 190.

1. รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาที่มีข้อหาว่าสตรีกระทำความผิด และคดีอาญาที่สตรีเป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ

2. รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2534

จะเห็นได้ว่าตามคำสั่งกรมตำรวจดังกล่าวก็ได้ให้ความสำคัญกรณีที่ผู้เสียหายเป็นสตรีในความผิดเกี่ยวกับเพศนั้นให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ทำการสอบสวน การกำหนดให้ผู้หญิงซึ่งเป็นเพศเดียวกันกับผู้เสียหายเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนเพื่อทำหน้าที่สอบสวนในคดีอาญาที่สตรีถูกล่วงละเมิดทางเพศ เนื่องจากลักษณะคดีทางเพศเป็นคดีที่ต้องสอบสวนด้วยความระมัดระวัง เห็นอกเห็นใจ รวมถึงการสร้างความมั่นใจกับให้กำลังใจผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายกล้าที่จะให้การด้วยความเป็นจริงได้อย่างชัดเจน⁶⁷ และบางครั้งเองต้องคำนึงถึงสภาพสถานที่ที่ทำการสอบสวนด้วย โดยต้องไม่ทำให้เกิดความอับอาย หวาดกลัว และไม่ยากให้ปากคำได้ อันจะทำให้เป็นการเสียหายต่อการรวบรวมหลักฐานพื้นฐานในชั้นสอบสวนเป็นอย่างมาก และเมื่อพิจารณาหลักความเหมาะสมในการรวบรวมหลักฐานคดีในชั้นสอบสวนแล้ว ลักษณะคดีอาญาที่มีข้อหาว่าสตรีกระทำความผิด ความผิดเกี่ยวกับเพศ และการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ผู้เสียหายและผู้ต้องหาส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องใช้วิธีการสอบสวนที่มีความละเอียดอ่อน อย่างระมัดระวัง รอบคอบ และต้องได้รับความไว้วางใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีด้วยแล้ว พนักงานสอบสวนหญิงจึงมีความสำคัญและเหมาะสม อันจะเป็นแนวทางให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมหลักฐานพื้นฐานชั้นสอบสวนได้อีกทางหนึ่งด้วย เพราะฉะนั้นในการสอบสวนควรคำนึงถึงหลักความเหมาะสมในการรวบรวมหลักฐานพื้นฐานดังกล่าวด้วย

---

⁶⁷ วิโรจน์ สัตยสิทธิ์สกุล. "พนักงานสอบสวนหญิง แนวคิดและแนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเพศ" เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ (ตุลาคม 2538). หน้า 36.

3.4 หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานของศาลจากการสอบสวนในชั้นสอบสวน

หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานชั้นสอบสวนก็คือบทกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน กล่าวคือ บทบัญญัติกำหนดว่าพยานหลักฐานอย่างไรรับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้ ซึ่งต่างถือเป็นหลักในการปฏิบัตินั้น ในชั้นสอบสวนก็ได้นำหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาลนำมาเป็นหลักในการรับฟังพยานหลักฐานชั้นสอบสวนด้วย การรับฟังพยานหลักฐานนั้นเป็นเรื่องการพิจารณาคุณค่าของพยานหลักฐานต่อการพิสูจน์ข้อความจริง ซึ่งจะต้องหาพยานหลักฐานเฉพาะที่ศาลรับฟังเพื่อที่จะลงโทษจำเลย หรือฟังว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์เท่านั้น ทั้งจะต้องแสวงหาพยานหลักฐานให้ถูกหลักเกณฑ์โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่แสวงหามาสู่สำนวนการสอบสวนนั้นด้วย มิฉะนั้นแล้วจะทำให้พยานนั้นเสียไปโดยศาลอาจจะไม่รับฟังพยานนั้นได้ หลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานอาจพิจารณาได้ทั้งทางด้านปฏิฐานอันเป็นทางรับ หรืออาจพิจารณาทางด้านปฏิเสธก็ได้ เช่น หลักที่ว่าพยานหลักฐานต้องเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีอาจกล่าวได้ว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในประเด็นรับฟังได้หรือพยานนอกประเด็น หรือพยานที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นรับฟังไม่ได้⁶⁸ การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็นไปอย่างกว้างขวางมากไม่จำกัดเหมือนคดีแพ่ง เพราะในคดีอาญานั้นหากเป็นพยานที่น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ศาลย่อมรับฟังทั้งสิ้นไม่ว่าพยานเหล่านั้นจะเป็นพยานความเห็นหรือพยานบอกเล่า ถ้าเป็นพยานสามารถจะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยแล้วศาลจะต้องรับฟังโดยเฉพาะ แม้จะเป็นพยานที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลยศาลก็ต้องรับฟังพยานในลักษณะดังกล่าวด้วยมิใช่รับฟังเฉพาะพยานที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยแต่เพียงกรณีเดียวเท่านั้น

⁶⁸ โสภณ รัตนากร, กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537. หน้า 55.

ข้อจำกัดในคดีอาญา ซึ่งเป็นข้อจำกัดหลักอยู่ตรงบทบัญญัติที่บอกว่า "แต่ต้องเป็น พยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบ ประการอื่น" ถ้าพยานหลักฐานใดที่เกิดขึ้นโดยชอบ โดยความสมัครใจไม่ได้เกิดจากการจงใจ ไม่ได้เกิดจากการมีคำมั่นสัญญา ไม่ได้เกิดจากการชูเชิญ ไม่ได้เกิดจากการหลอกลวง โดยมิชอบประการอื่นแล้วยอมรับฟังได้ เว้นแต่พยานหลักฐานนั้นจะเกิดขึ้นโดยมิชอบ แต่ถ้าการ ได้พยานหลักฐานมานั้นเกิดขึ้นโดยชอบแล้วต่อให้ได้มาโดยวิธีการอื่นมิชอบก็ไม่ต้องห้ามให้ รับฟังเพียงแต่รับฟังมาแล้วจะมีน้ำหนักน่าเชื่อถืออย่างไรจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการ ชั่งน้ำหนักพยาน⁶⁹

ซึ่งการรับฟังพยานหลักฐานของศาล จากการสอบสวนในชั้นสอบสวนนั้น พยาน หลักฐานใดแม้พนักงานสอบสวนจะไม่ได้ทำการรวบรวมไว้ก่อนก็ตาม ศาลสามารถรับฟังเป็น พยานชั้นพิจารณาของศาลได้ เช่น

ตามปกติพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานบุคคลก็ดี ซึ่งอัยการจะใช้ในการสืบ พยานชั้นศาล มักจะเป็นพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในสำนวนการสอบสวนนั่นเอง คือได้ผ่าน การสอบสวนมาแล้วถ้าไม่ผ่านหรือไม่มีในสำนวนการสอบสวน พนักงานอัยการมักจะไม้อ้าง ในชั้นศาล เพราะเสี่ยงต่อการถูกซักค้านจากจำเลยว่าหลักฐานนั้น ๆ ได้ผ่านการสอบสวนแล้ว หรือไม⁷⁰

อย่างไรก็ดี ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้อัยการอ้างพยานหลักฐานใด ๆ ที่ไม่ได้ผ่านการ สอบสวน เช่น พยานบุคคลซึ่งมิได้สอบสวนไว้ก่อน อัยการก็อ้างเป็นพยานชั้นศาลได้ แต่มีการ เสี่ยงต่อการที่หากพยานให้การไม่ตรงตามต้องการหรือให้การเท็จก็จะมีค่าให้การชั้นสอบสวน ของพยานนั้นไปยับยั้งผิดพยานหรือชั่งน้ำหนักคำพยานได้

⁶⁹จิตติ เจริญจำ, กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ อักษร, 2538. หน้า 68.

⁷⁰สมพร พรหมพิตร. พยานหลักฐานคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นิติธรรม, 2537. หน้า 143.

เช่น พนักงานอัยการนำพยานที่ไม่ได้สอบไว้ในสำนวนการสอบสวนเข้าสืบในศาล ศาลรับฟังเป็นพยานชั้นพิจารณาของศาลได้⁷¹

เอกสารบางฉบับ แม้พนักงานสอบสวนไม่ได้นำรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนมาก่อน อัยการก็อ้างเป็นพยานได้เพราะไม่มีกฎหมายห้าม และศาลรับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่นเพื่อลงโทษจำเลยได้⁷²

การอ้างพยานหลักฐานในคดีอาญา ต้องยึดถือเป็นหลักตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 แม้พยานบางปากของคุณความจะไม่เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวน คุณความก็มีสิทธิอ้างเป็นพยานในชั้นพิจารณาของศาลได้เช่นกัน สำหรับในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งตามมาตรา 120 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้บัญญัติให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ก็ต่อเมื่อคดีนั้นได้มีการสอบสวนก่อนก็ตาม แต่พยานหลักฐานที่โจทก์จะอ้างนั้นหาได้มีบัญญัติไว้ว่าจะต้องสอบปากคำไว้ทุกปากในชั้นสอบสวนนั้นไม่ การอ้างพยานหลักฐานที่ไม่ปรากฏในชั้นสอบสวนจึงไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณา และศาลมีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้⁷³ เช่น พยานที่ไม่เคยให้การในชั้นสอบสวนรับฟังเป็นพยานในชั้นพิจารณาของศาลได้⁷⁴

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4012/2534

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1548/2535.

⁷³ พิเศษญ์ เทศะบำรุง. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 4. 5. 6 และ 7. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2529. หน้า 12.

⁷⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 143/2487.

ที่สำคัญก็คือ กฎหมายไม่ได้บังคับว่า พยานนั้นต้องผ่านการสอบสวนมาก่อน พนักงานอัยการจึงสามารถอ้างพยานในชั้นพิจารณาของศาลได้โดยพยานนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นพยานในชั้นสอบสวนมาก่อน⁷⁵

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม แม้ไม่มีกฎหมายห้ามไว้แต่ส่วนใหญ่แล้วพนักงานอัยการจะไม่นำพยานหลักฐานที่ไม่ได้ผ่านการสอบสวนมาก่อนมาสืบในชั้นศาล เพราะจะทำให้พยานหลักฐานนั้นขาดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ต่อพยานได้

3.5 การกลั่นกรองและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน

3.5.1 การกลั่นกรองอย่างมีประสิทธิภาพในชั้นสอบสวน

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่ทุกฝ่ายมีหน้าที่ค้นหาความจริง เช่นเดียวกับระบบกฎหมายของประเทศในพินยุโรป ด้วยเหตุนี้องค์กรของรัฐทุกฝ่ายไม่ว่าศาล อัยการ ตำรวจ จะต้องร่วมมือกันและมีความเชื่อมโยงของฝ่าย ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทั้งกฎหมายและทางปฏิบัติ และในฐานะพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่รักษากฎหมาย และเป็นองค์กรแรกที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น จึงต้องวางตัวเป็นกลางไม่ควรรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะของผู้เสียหายฝ่ายเดียว หรือจะทำการสอบสวนเฉพาะพยานหลักฐานที่มุ่งว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดเท่านั้น โดยเฉพาะพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องหา หรือเมื่อผู้ต้องหาให้การกล่าวอ้างผู้ใดเป็นพยาน ให้สอบสวนปากคำพยานที่ผู้ต้องหาได้กล่าวอ้างนั้นไว้ด้วย⁷⁶ พนักงานสอบสวนก็ไม่ทำการรวบรวมเข้ามาในคดีซึ่งถ้าพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนพยานทุก ๆ อย่างโดยไม่เลือกว่าเป็นพยายฝ่ายใด และการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานกระทำโดยละเอียด รอบคอบ มิใช่ว่าจะมุ่งหาพยาน

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2107/2514.

⁷⁶ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 8.2 แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2538 ข้อ 3.

หลักฐานจากคู่ความเท่านั้น ซึ่งบางครั้งพนักงานสอบสวนก็ต้องค้นหาความจริงโดยใช้ยุทธวิธีหรือเทคนิคต่าง ๆ ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และทั้งจากการสืบสวนแสวงหาพยานหลักฐานอันจะยังพอให้รู้ถึงข้อเท็จจริงและจะต้องพิจารณาถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ด้วยความมีเหตุมีผลและเป็นธรรมแล้ว อันจะยังพอให้รู้ถึงข้อเท็จจริงและหลักฐานทั้งปวงจนได้ทราบเรื่องราวและรายละเอียดของกรณีที่เกิดขึ้นได้มากที่สุด แล้วจะทำให้ได้รู้ว่าการกระทำมีความผิดเกิดขึ้นจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ และกระทำด้วยความผิดข้อหาใดเข้ากับข้อกฎหมายมาตราใด ฉะนั้นพนักงานสอบสวนที่ดีจะต้องพยายามสืบหาหลักฐานต่าง ๆ มาพิสูจน์ความผิดที่กล่าวกันนั้นด้วย หากปรากฏว่าไม่เป็นความจริงผู้ต้องหาจะพ้นจากการที่จะต้องรับโทษ นับว่าเป็นการสอบสวนที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาอย่างยิ่ง แม้อาจจะทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่พนักงานสอบสวน และเป็นการเพิ่มภาระแก่พนักงานสอบสวนก็ตาม แต่จะช่วยให้สิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนได้รับการคุ้มครองมากขึ้น และช่วยทำให้การรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนได้เป็นไปโดยละเอียดมากขึ้น

และการกลั่นกรองของพนักงานสอบสวนนั้นโดยหลักแล้วจะต้องกลั่นกรองให้ได้พยานหลักฐานที่ดีที่สุด (best evidence rule) และมีคุณค่ามีน้ำหนักรับฟังได้ เข้ามาสู่สำนวนการสอบสวน และถ้าพยานหลักฐานใดที่ไม่มีประโยชน์อย่างใดในคดีเลยก็อย่านำมาเข้ามาหรือพยานหลักฐานไม่เกี่ยวกับประเด็นในคดีแต่อย่างใดนั่นเอง ซึ่งถ้านำพยานหลักฐานเหล่านี้เข้ามาในคดีแล้วพาลแต่จะให้รูปคดีนั้นมีความเสียหาย เป็นการประวิงก่อให้เกิดผลกระทบต่อกรสอบสวนซึ่งเป็นขบวนการยุติธรรมขั้นต้นได้ และก็อาจมีผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบได้

ซึ่งการกลั่นกรองอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะเกิดขึ้นได้นั้นก็จะต้องเกิดขึ้นจากผู้ปฏิบัติในการกลั่นกรองด้วย ก็คือพนักงานสอบสวนนั่นเอง กล่าวคือพนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจตัวบทกฎหมายอย่างดีพอ จึงจะสามารถแยกองค์ประกอบความผิดได้ถูกต้องว่าจะต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง และจะต้องสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงตรงตามองค์ประกอบของความผิดนั้น⁷⁷ แต่ในการสอบสวนคดีอาญานั้น การรู้องค์ประกอบความผิดอย่างเดียวยัง

⁷⁷ ชัชวาลย์ สุขสมจิตต์, "เทคนิคการสอบสวน ศิลปะในการสอบสวนซักถาม". เอกสารประกอบคำบรรยาย. หน้า 4.

ไม่เป็นการเพียงพอ เพราะในบางเรื่องอาจมีคำพิพากษาของศาลฎีกาได้วินิจฉัยชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายไว้ และพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลเอง ก็ย่อมถือปฏิบัติตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกานั้น ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอยู่เสมอ เพราะในบางคดีบางเรื่องจะสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบความผิดอย่างเดียวไม่เพียงพอ คือต้องอาศัยแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอีกส่วนหนึ่งด้วย⁷⁸ เพราะจะทำให้พนักงานสอบสวนมีความเข้าใจในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายได้ดีที่สุด เพื่อจะได้สอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงพอที่จะชี้หรือยกเป็นปัญหาข้อกฎหมายได้ด้วย ดังนั้นพนักงานสอบสวนจะต้องพยายามสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานยืนยันประตึดประตอกัน เชื่อมโยงกันอย่างไม่ขาดสายเพื่อให้ได้ทราบว่ามีเรื่องราวอันเกี่ยวกับความผิดอาญานั้นอย่างไรบ้างซึ่งถ้าพนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานเช่นนั้นได้แล้วจะเป็นหลักฐานบ่งชี้หรือพิสูจน์ได้ว่าคดีอาญานั้นได้เกิดขึ้นจริง และผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดคดีนั้น หรือไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดในคดีนั้นแต่อย่างใด

เราจะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพของการกลั่นกรองคดีจะเกิดได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การกลั่นกรองอย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดมิได้เลยเช่นกันถ้าพนักงานสอบสวนปฏิเสธความถูกต้อง ซอบธรรม และความรวดเร็วในการสอบสวนกลั่นกรอง กล่าวคือ หลักของบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือหลักการอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญาก็ดี การปฏิบัติงานตามกระบวนการสอบสวนที่ล่าช้าก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม โดยบทบัญญัติของกฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า และโดยข้อเท็จจริงนั้นหากการสอบสวนกระทำล่าช้า ร่องรอยและพยานหลักฐานต่าง ๆ ในสถานที่เกิดเหตุอาจลบเลือนถูกยกย้าย ทำลาย ซ่อนเร้น หรือทำให้สูญหายได้ และเมื่อผ่านพ้นถึงขั้นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในขั้นต่อมาก็ยังจำเป็นที่พนักงานสอบสวนจะต้องเร่งรัดการสอบสวนให้เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว เพื่อป้องกันมิให้ผู้เสียหายหรือพยานหลงลืมการจดจำเหตุการณ์ใน

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน.

ขณะเกิดเหตุ อันจะเป็นผลให้มีการเบิกความในชั้นศาลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงเสียหายแก่คดีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอบสวนให้เสร็จไปโดยรวดเร็วเรียบร้อยนั้น นอกจากจะส่งผลโดยตรงถึงการอำนวยความสะดวกแล้ว ยังมีผลทำให้เกิดความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานสอบสวนอย่างมากด้วย

และการใช้หลักวิทยาการตำรวจ เช่น การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การตรวจพิสูจน์บาดแผลหรือศพทางนิติเวช ก็จะต้องมีความเชื่อถือได้อย่างแน่นอน โดยจัดหาเจ้าหน้าที่วิทยาการที่มีความรู้ความสามารถทำหน้าที่ เพราะสามารถนำเป็นพยานหลักฐานยืนยันความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้ โดยสามารถให้ข้อเท็จจริง และอาจเป็นพยานที่ดีที่สุด (Best evidence) ในทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว ในคดีได้ เช่น ผลการตรวจพิสูจน์เสียงของบุคคลว่าเป็นเสียงเดียวกันหรือไม่ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถยืนยันได้อย่างแน่นอน และผลการตรวจพิสูจน์ D.N.A. ของเลือด หรือการตรวจพิสูจน์ลูกกระสุนปืนที่เก็บได้จากผู้ตายกับอาวุธปืนของกลางว่าเป็นลูกกระสุนปืนที่ยิงมาจากอาวุธปืนของกลางนั้นหรือไม่

ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าบางครั้งประจักษ์พยานเองก็ไม่อาจเชื่อถือได้แน่นอนนัก พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องนำเอาหลักวิทยาการตำรวจมาช่วยในการกลั่นกรองและคำนึงถึงหลักความเหมาะสมในการสอบสวน อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนได้มากที่สุด และนำมาวิเคราะห์ถึงเหตุผลของกันและกัน ว่ามีความเป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงกันได้อย่างถูกต้องเพียงใด เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับพยานหลักฐานอื่น ๆ ในคดีว่ามีเหตุผลความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานอยู่ในระดับคดีมีมูล (Prima facies case) แล้ว พนักงานสอบสวนก็สรุปจำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาความเห็นทางคดีต่อไป แต่ถ้าจากการสอบสวนกลั่นกรองปรากฏว่าไม่มีเหตุอันควรสงสัย (Probable cause) แล้วพนักงานสอบสวนก็จะไต่ถามการสอบสวนไปในทันที ทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพได้

3.5.2 การซังน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน

จากแนวความคิดที่ไม่ต้องการให้ผู้บริสุทธิ์ถูกฟ้องเป็นจำเลยทำให้การกลั่นกรองเป็นสาระสำคัญของกระบวนการทางอาญา (Criminal Process) คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ การกลั่นกรองทำให้ผู้ต้องหาไม่ต้องตกเป็นจำเลยอย่างง่ายดาย และคดีที่ผู้เสียหาย

เป็นโจทก์ ถ้าศาลประทับรับฟ้องจะทำให้ผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยโดยไม่ต้องเป็นผู้ต้องหา การกลั่นกรองจึงเป็นด่านกันผู้บริสุทธิ์ไม่ให้ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาโดยง่าย

ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในปัจจุบัน มีแนวคิดที่ไม่ต้องให้ผู้บริสุทธิ์ถูกฟ้องเป็นจำเลย ทำให้การกลั่นกรอง หรือการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นสาระสำคัญของกระบวนการทางอาญา จากแนวความคิดดังกล่าวแบ่งการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็น 3 ระดับคือ

1. เหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause)
2. เหตุที่จะรับฟ้อง (Prima Facies Case)
3. เหตุลงโทษ (Prove Beyond Reasonable Doubt)

ระดับความเชื่อทั้งสามระดับดังกล่าวในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน อยู่ในข้อ 1 คือเหตุอันควรเชื่อซึ่งมีความหมายไปในทางที่น่าเชื่อได้อย่างมั่นคงว่าผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาจะเป็นผู้กระทำผิดสูงกว่าการสงสัย Suspicion แต่ต่ำกว่าเหตุที่จะรับฟ้อง ส่วนคดีมีมูลอยู่ในชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการ และเหตุลงโทษเป็นการใช้ดุลพินิจในชั้นศาลใช้พิจารณาลงโทษ ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องใช้ดุลพินิจกลั่นกรองพยานหลักฐาน และชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง ซึ่งได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การพิสูจน์ว่ามีเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) นี้มีความหมายไปในทางที่น่าเชื่ออย่างมั่นคงว่าผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยน่าจะเป็นผู้กระทำผิด (belief that there is a substantial libelihood that the Individual Committed a crime) นั้นมีความหมายว่าน่าเชื่อได้ว่ามีนัยที่จะเป็นไปได้ ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยนั้นได้กระทำผิด หรือมีส่วนกระทำผิดนั้น (belief that there is a significant possibility that individual has committed or is about to commit a crime) ซึ่งจะเห็นได้ว่าระดับความเชื่อที่น่าจะเป็นไปได้ Probable cause นั้นมีระดับความเชื่อที่สูงกว่าคือเชื่อได้แน่นอนอย่างมั่นคงพอสมควร มิใช่ลักษณะน่าจะเป็นไปได้อย่าง Reasonable⁷⁹ เมื่อพิจารณาถึงระดับ

⁷⁹ Lawrence C. Waddington, *Criminal Evidence*, (Glencoe Publishing Co., Inc. London, 1978), P.32

ความเชื่อของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมี 3 ระดับ ได้แก่ เหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) เห็นว่าคดีมีมูล (Prima Facies Case) และเชื่อโดยปราศจากความสงสัย (Prove Beyond Reasonable Doubt) ในชั้นสอบสวน สำนักงานสอบสวนที่พนักงานสอบสวน จะมีความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหาได้นั้นต้องอยู่ในระดับความเชื่อว่ามีมูล (Prima Facies Case) ด้วยเหตุว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บุคคลที่มีอำนาจนำคดีอาญามาฟ้อง ร้องต่อศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อน⁸⁰ และหากคดีมีมูลศาลจึงจะประทับฟ้องไว้พิจารณา เมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายในการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้วย่อมเห็นว่าระดับความเชื่อ อยู่ในเกณฑ์ Prima facies case

โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอ แล้วเห็นว่ามีมูล (Prima Facies Case) จึงมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อไป ซึ่งศาลจะไม่ทำการ ไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้องก็ได้⁸¹ ในทางปฏิบัติแม้กฎหมายจะกำหนดให้ศาลทำการไต่สวน มูลฟ้องก่อนประทับฟ้องก็ตาม แต่ศาลก็มักจะสั่งไม่ไต่สวนมูลฟ้องเลย ทั้งนี้คงจะเนื่องมาจาก เหตุผลที่ว่าคดีอาญานั้นได้ผ่านการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการสั่งคดีของพนักงาน อัยการมาก่อนหน้านั้นแล้ว การสอบสวน การสั่งคดีอาญา ดังกล่าวนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ระดับ ความเชื่อว่ามีมูลดังกล่าวมีมูลแล้ว (Prima facies Case) ซึ่งสูงกว่าระดับเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) ซึ่งเมื่อเทียบน้ำหนักเป็นเปอร์เซ็นต์แล้ว เหตุอันควรเชื่อมีน้ำหนักประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ ส่วนคดีมีมูลชั้นสั่งฟ้องของอัยการประมาณ 70-75 เปอร์เซ็นต์⁸²

⁸⁰ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (1).

⁸¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2).

⁸² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "ระเบียบการดำเนินคดีอาญากับเสรีภาพของประชาชน"

สรุป เหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานชั้นสอบสวนว่าน่าเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำผิดจึงเห็นสมควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา ซึ่งน้อยกว่าคดีมีมูล (Prima Facies Case) ซึ่งพนักงานอัยการใช้สิ่งคดีมีหลักฐานพอฟ้องเห็นควรสั่งฟ้อง และเหตุลงโทษ (Prove Beyond reasonable Doubt) โดยปราศจากข้อสงสัย ซึ่งศาลใช้ลงโทษจำเลย ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าดุลพินิจในการกลับกรองและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้นจะมีระดับในการพิจารณาต่ำกว่าในชั้นศาล แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็สามารถนำวิธีการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ทำการรวบรวมไว้ในสำนวนคดี โดยจะทำให้พนักงานสอบสวนสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณา ได้เป็นอย่างดี แต่พนักงานสอบสวนเองจะต้องคำนึงถึงว่าพยานหลักฐานทุกชนิดที่ได้ต้องเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย

และอีกนัยหนึ่ง พยานหลักฐานในชั้นสอบสวนมีความหมายแคบกว่าในชั้นศาล คือ ในชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานชั้นต้นในคดีอาญาที่ชี้บ่งว่าผู้ต้องหาสมควรถูกฟ้องเป็นจำเลยหรือไม่ โดย "เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ"⁸³ และจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ "น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์"⁸⁴ ส่วนในชั้นศาลนั้นจะต้องปราศจากเหตุแห่งความสงสัยทั้งปวงจนกว่าจะแน่ใจว่ามีกรกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจึงพิพากษาลงโทษจำเลยได้ หากกรณีเป็นที่สงสัยก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย⁸⁵

⁸³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11).

⁸⁴ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226.

⁸⁵ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227.

เพราะฉะนั้นมาตรฐานในการพิสูจน์ความผิด (Standard of Proof) ของจำเลยในชั้นสอบสวนจึงมีมาตรฐานที่ต่ำลงมา โดยอยู่ในระดับเหตุอันควรเชื่อ หรือคดีมีมูลเท่านั้น ซึ่งอาจมีความสงสัยในการซึ่งนำหนักของพยานหลักฐานอยู่บ้างก็ตาม พนักงานสอบสวนก็อาจมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นก็ได้ เช่น แม้โจทก์จะมีพนักงานสอบสวน 2 ปากเบิกความประกอบบันทึกการจับกุม บันทึกการทำแผนประทุษกรรม บันทึกการยึดของกลาง และคำให้การของจำเลยทั้งสามในชั้นสอบสวนว่าจำเลยทั้งสามให้การรับสารภาพทั้งในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน กับแสดงท่าทางในขณะที่ทำผิดและนำชี้ที่เกิดเหตุ และจำเลยที่ 1 นำไปยึดอาวุธปืนพร้อมด้วยปลอกกระสุนปืน ก็รับว่าเป็นอาวุธปืนที่ไฉยงผู้เสียหายก็ตาม แต่เมื่อคำเบิกความของประจักษ์พยานโจทก์และพยานโจทก์คนอื่น ๆ ฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสามกระทำความผิดตามฟ้อง และในชั้นพิจารณาจำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธ โดยอ้างว่าลงชื่อในเอกสารต่าง ๆ โดยไม่ทราบ ข้อความแล้ว พยานโจทก์จึงยังไม่พอให้รับฟังลงโทษจำเลยได้⁸⁶

จะเห็นได้ว่าคดีนี้ในชั้นสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้องและสั่งให้พนักงานอัยการกลับกรองพยานหลักฐานต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งซึ่งอัยการก็มีความเห็นควรสั่งฟ้อง จึงได้ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าเราจะพิจารณาถึงการซึ่งนำหนักพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้น คดีนี้มีหลักฐานเพียงพอโดยอยู่ในระดับเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) และถึงในระดับความเชื่อว่าคดีมีมูล (Prima Facies Case) ได้แล้ว เพราะจำเลยให้การรับสารภาพทั้งในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน และนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพไว้ด้วย ประกอบกับได้ยึดอาวุธปืนพร้อมด้วยปลอกกระสุนปืนไว้เป็นของกลาง และรับว่าเป็นอาวุธที่ไฉยงผู้เสียหาย ดังนี้ถือว่ารูปคดีมีหลักฐานและเหตุอันควรเชื่อพอฟ้องผู้ต้องหาได้แล้ว แต่ในชั้นศาลนั้นซึ่งมีมาตรฐานในการซึ่งนำหนักพยานหลักฐานที่สูงกว่าถึงระดับต้องพิสูจน์โดยปราศจากสงสัย (Prove beyond reasonable Doubt) หรือเหตุลงโทษนั้น ซึ่งในคดีนี้ศาลก็พิพากษายกฟ้อง เนื่องจากว่ามีเหตุอันควรสงสัยจึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

⁸⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4592/2528.

และกรณีโจทก์ไม่มีพยานผู้รู้เห็นเลยว่าจำเลยได้ทำการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษให้กับสายลับผู้ไปล่อซื้อ คงมีแต่คำกล่าวอ้างของพยานโจทก์ทั้งสามปากผู้ทำการจับกุมจำเลยลำพังแต่ธนบัตรซึ่งพยานโจทก์อ้างว่านำเครื่องหมายกำกับไว้ และค้นได้จากตัวจำเลยก็ยังไม่เพียงพอที่จะฟังพยานหลักฐานที่เชื่อได้โดยปราศจากสงสัยว่าเป็นเงินที่จำเลยได้มาจากการจำหน่ายเฮโรอีน⁸⁷

จะเห็นได้ว่าในชั้นสอบสวนนั้นธนบัตรซึ่งทำเครื่องหมายกำกับไว้ และค้นได้จากตัวจำเลยนั้น โดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้นเพียงแต่เท่านั้นก็ถือว่ามีเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) และถึงในระดับคดีมีมูล (Prima Facies Case) ได้แล้ว พนักงานสอบสวนจึงได้มีความเห็นควรสั่งฟ้อง และพนักงานอัยการก็มีความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยยังศาลต่อไป และในเมื่อคดีไม่มีพยานยืนยันว่าเห็นจำเลยทำการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ รูปคดีจึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย (Prove Beyond Reasonable Doubt) และเช่นคดีมีประจักษ์พยานโจทก์ทั้งสองเป็นหญิง ซึ่งโดยปกติแล้วเมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นมักจะตื่นตกใจได้ง่าย แม้ขณะเกิดเหตุจะมีแสงไฟฟ้าขนาด 20 แรงเทียน เปิดอยู่ก็ตาม แต่ก็ได้ความว่าคนร้ายสวมหมวกซึ่งยอมทำให้การสังเกตจดจำใบหน้าของคนร้ายเป็นไปโดยไม่ง่ายขึ้น ทั้งการที่พยานได้ยืนยันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจขณะนำตัวจำเลยมาที่เกิดเหตุว่าจำเลยเป็นคนร้าย แต่จำเลยได้ถามพยานว่าคนร้ายได้สวมเสื้อตัวที่จำเลยสวมอยู่หรือไม่ พยานตอบว่าจำไม่ได้ จึงยังเป็นที่น่าสงสัยว่าพยานจะจำคนร้ายได้ว่าเป็นจำเลยหรือไม่ เพราะแม้แต่เสื้อของคนร้ายซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพิ่งจับมาให้พยานทั้งสองดูหลังเกิดเหตุไม่นานนักยังจำไม่ได้ พยานหลักฐานโจทก์จึงยังไม่ชัดเจนที่จะฟังว่าจำเลยเป็นคนร้ายรายนี้⁸⁸

⁸⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1581/2530.

⁸⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1840/2531.

คดีนี้มีประจักษ์พยานถึง 2 คน และยืนยันในชั้นจับกุมสอบสวนว่าจำเลยเป็นคนร้าย ดังนี้ถือว่ามีเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) ว่าจำเลยเป็นคนร้าย และถึงขั้นคดีมีมูล (Prima Facies case) แล้ว แต่เมื่อถึงชั้นพิจารณาคดีของศาลแล้วพยานไม่สามารถยืนยันว่าจะจำคนร้ายได้ว่าเป็นจำเลยหรือไม่ ศาลซึ่งต้องพิจารณาโดยปราศจากข้อสงสัยทั้งปวงจึงจะลงโทษ (Prove Beyond Reasonable Doubt) รูปคดีมีข้อสงสัยศาลจึงพิพากษายกฟ้องจำเลย

สรุปตามคำพิพากษาฎีกาที่ได้ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ เมื่อพิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่าการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนนั้นเพียงแต่ว่ามีเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น พนักงานสอบสวนก็ต้องมีความเห็นควรสั่งฟ้องแล้ว และอาจถึงขั้นคดีมีมูล (Prima Facies Case) ซึ่งอยู่ในระดับที่พนักงานอัยการมีความเห็นก็ได้ มิจำเป็นต้องคำนึงถึงชั้นหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานโดยปราศจากข้อสงสัยทั้งปวงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น (Prove Beyond Reasonable Doubt)

ซึ่งการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงวิธีการชั่งน้ำหนักไว้ ในกรณีนี้จึงมีความหมายว่าพนักงานสอบสวนสามารถใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวางไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ต้องอยู่ในลักษณะของการมีเหตุผลที่เป็นไปได้ หากพยานหลักฐานพอฟังได้และมีมูลเท่านั้น พนักงานสอบสวนก็จะต้องมีความเห็นควรสั่งฟ้อง⁸⁹ เพราะฉะนั้นการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเป็นเรื่องพอมีมูลหรือไม่เท่านั้น แต่การวินิจฉัยคดีของศาลจะต้องมีความแน่ใจจริง ๆ ถ้าศาลยังไม่แน่ใจว่ามีผู้กระทำความผิด และยังไม่แน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดแล้ว ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีแก่จำเลย คือยกฟ้อง และปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป

⁸⁹ จิตติ เจริญจำ, พยานในคดีอาญา. หน้า 132.